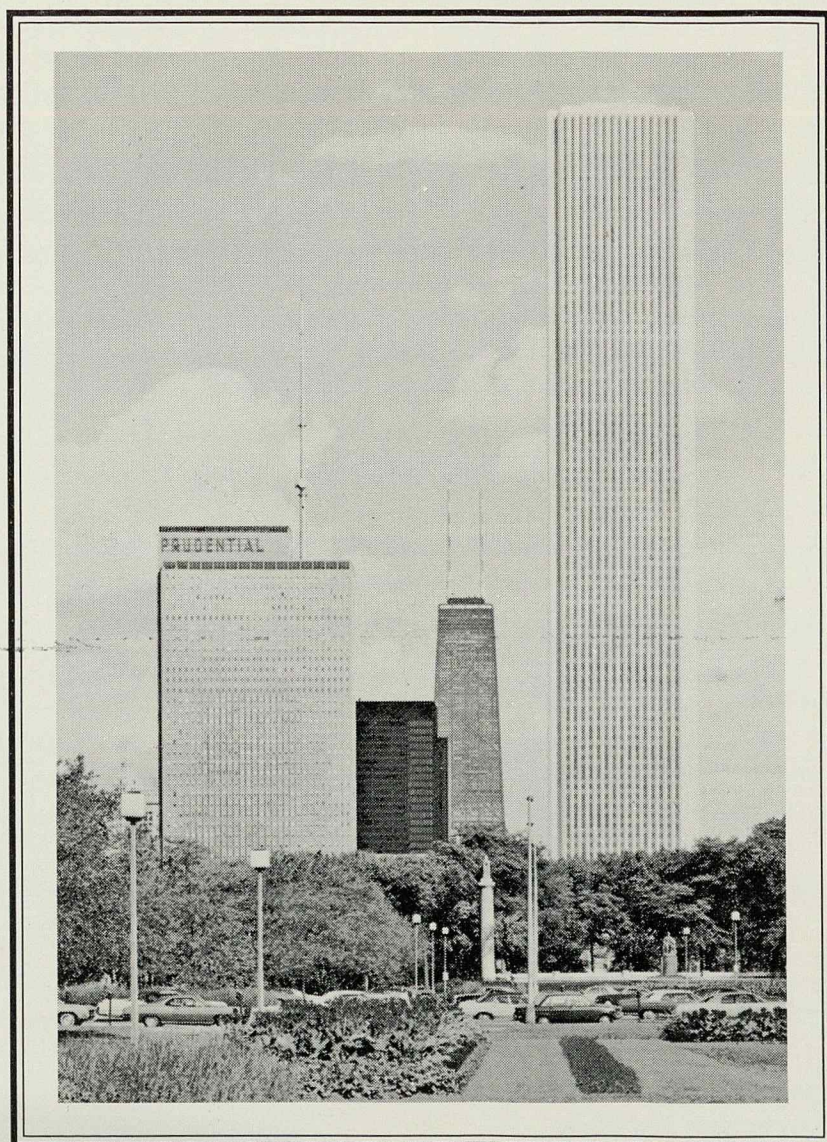

TECHNIKOS ŽODIS

1996 Nr.2

TECHNIKOS ŽODIS

Pasaulio ir Amerikos lietuvių inžinierių ir architektų s-gos PLIAS/ALIAS organas. Įsteigtas 1951 metais. Leidžia ALIAS Chicagos skyriaus Technikinės spaudos sekcija. Išeina kas trys mėnesiai. Prenumerata 15 JAV dol. metams

THE ENGINEERING WORD

Published by American Lithuanian Engineers and Architects Association, Inc. Chicago Chapter Technical Press Section. Established 1951. Published quarterly Yearly subscription \$15.00 U.S.

Spaudos sekcijos vadovas

Kostas Burba

Redaktorius - Editor

Viktoras Jautokas
5859 S. Whipple St.
Chicago, IL 60629
Tel. 312/778-0699

Red. pavaduotojas

G.J. Lazauskas
208 W. Natoma Ave
Addison, IL 60101
Tel. 708/543-8198

Administratorius

A. Brazdžiūnas
7980 W. 127th St.
Palos Park, IL 60464
Tel. 708/448-4652

Atstovai

Edm. Arbas
Los Angeles. CA

S. Bačkaitis
Washington, D.C.

Kompiuterizacija

Rūta Jautokienė

Spaudė

M. Morkūno spaustuvė
3001 West 59th St.
Chicago, IL 60629

TURINYS — CONTENTS

Nuo redaktoriaus stalo	V. Jautokas	1
From Editor's Desk		
Išradimų ir kitų pramonės nuosavybės objektų apsauga Lietuvos Respublikoje	P. Kasperavičius	2
Protection of Inventions and Industrial Trade Marks in Lithuania		
Krasnojarską prisiminus	A. Panavas	4
Krasnojarsk Remembered		
Šiandieninė Lietuvos pramonė	R.A. Šlenys	10
Lithuania's Contemporary Industry		
Apie dipl. inž. Albiną Paškevičių	P.A.	12
About Eng. Albinas Paškevičius		
Inž. Jokūbo Stanišauskio prisiminimui	B. Maželis	14
Remembering Eng. Jokūbas Stanišauskas		
Dolerio-lito kurso santykio realybė	A. Idika	15
The Reality of the Dollar-Litas Exchange Rate		
Lietuviai technikinėje literatūroje	J. Bilėnas	16
Lithuanians in Technical Literature		
Mūsų mirusieji	A. Kšivickienė	20
Obituary	A. Didžiulis	
Technikinė apžvalga	S. Bačkaitis	21
Technical Review		
Iš Lietuvos spaudos	G. Lazauskas	23
From Lithuania's Press		
Kas tas failas?	S. Zajankauskas	27
What is a File?		

VIRŠELIS:

Standard Oil dangoraižis Chicagoje, aukščiausias pasaulyje pastatas padengtas marmuru.

COVER:

The Standard Oil Sky Scraper in Chicago, the world's tallest marble clad building.

TECHNIKOS ŽODIS

THE ENGINEERING WORD

XLVI METAI

1996 BALANDIS - BIRŽELIS

Nr. 2 (232)

Nuo redaktoriaus stalo

(Du rūpesčiai)

Prieš 45 metus pasirodė pirmasis žurnalo *Technikos Žodis* numeris. Pasirodė dėka kelių spaudos mėgėjų, gal geriau pasakyti entuziastų, iš kurių du dar ir šiandien tebedirba *Technikos Žodžiui* - tai inž. Grožvydas Lazauskas (redaktoriaus pavaduotojas) ir inž. Kostas Burba (Spaudos sekcijos vadovas). Jiems tenka didelė pagarba, kad per 45 metus nepavargo ir toliau tęsia savo užsibrėžtą tikslą lietuviškam žodžiui.

Žvelgdami atgal į praeitį prisimename, kad metų metus *Technikos Žodį* finansiniai rėmė įvairių vietovių ALIAS skyriai, Centro valdyba, o taip pat Čikagos skyriaus moterų pagalbinis vienetas ir pavieniai asmenys, nes iš prenumeratų niekuomet nebuvo įmanoma išsilaikyti. Šiandien yra kitaip. Minėtai paramai nutrūkus, per pastaruosius metus aukos ateina tik iš pavienių žurnalo rėmėjų, kurie skelbiami *Technikos Žodyje*. Kiekviena piniginė parama reikalinga, už kurią aukotojams nuoširdžiai dėkojame.

Toliau... Ne vien pinigų dėka *Technikos Žodis* išvysta šviesą - reikia turėti ir rašančiųjų. Be straipsnių, be rašyto žodžio mūsų žurnalo nebūtų. Gaila, bet pastaruoju laiku bendradarbių skaičius sumažėjo. Vis sunkiau ir sunkiau darosi su medžiaga, beliko nedaug rašančiųjų. Kartais užmetama, kad dedama per daug vieno autoriaus straipsnių, aprašymų, net ir nuotraukų. Visai paprastas dalykas iš mūsų pusės: gavę medžiagą, mielu noru ją įdedame; per greit ateina laikas vėl išleisti sekantį *Technikos Žodžio* numerį, o tada reikia užpildyti puslapius viskuo, ką tik turi po ranka. Yra faktas, kad anksčiau skyrių veiklos aprašymai, per susirinkimus pateiktos paskaitos, inžinierių gyvenimo įvairios apybraižos, inžineriniai pasiekimai sudarydavo įdomią medžiagą, kuria visi domėdavosi. Bet šiandien to beveik jau nebėra. Kur tie skyriai? Ką jie beveikia? Kur Australija, Kanada, Pietų Amerika, Bostonas, Clevelandas, Detroitas ir kiti? Mums, bedirbantiems prie *Technikos Žodžio*, atrodo, kad, jei nėra skyrių veiklos aprašymų, nėra nei skyrių. O jei esate dar gyvi, atsiliepkite - visiems bus įdomu ką nors apie jus sužinoti. Tik Los Angeles ir Čikagos skyriai mus informuoja savo veikla - jie rašo, mes spausdiname.

Lietuvai atgavus nepriklausomybę ir prasidėjus abipusiškam bendradarbiavimui, truputi pasipildė mūsų medžiagos krūva, ką tikriausiai esate pastebėję.

Pasinaudodamas šia proga, nuoširdžiai kviečiu mūsų kolegas kiek Lietuvoje, tiek ir užsienyje daugiau rašyti, daugiau pasidalinti žiniomis.

Jei norime, kad mūsų žurnalas *Technikos Žodis* (vienintelis būdas, kuris mus jungia) dar gyvuotų, mus jungtų, išsisklaidžiusius po skirtingus kontinentus, - rašykime ir remkime.

Tuo tikiu ir to laikiu.

Viktoras Jautokas

IŠRADIMŲ IR KITŲ PRAMONĖS NUOSAVYBĖS OBJEKTŲ APSAUGA LIETUVOS RESPUBLIKOJE

Kaip žinoma, dabar visose valstybėse teisiškai saugomi intelektualinės veiklos rezultatai - literatūros, mokslo ir meno kūriniai, taip pat vadinamieji pramonės nuosavybės objektai. Jų apsauga vykdoma vadovaujantis autorinės ir patentų teisės normomis.

Patentų teisės normos skirtos pramonės nuosavybės objektų, t.y. išradimų, naudingųjų modelių, pramonės dizaino pavyzdžių, prekių ir paslaugų ženklų, firmų vardų, prekių kilmės vietos nuorodų ir jų kilmės vietos pavadinimų, teisinei apsaugai.

Lietuvoje, iki ji buvo Rusijos okupacijoje, pramonės nuosavybės objektų teisinė apsauga buvo vykdoma, vadovaujantis carinės Rusijos 1812 metų "Manifestu dėl privilegijų meno ir amatų išradimams ir atradimams", 1870 metų įstatymu ir 1913 metų "Pramonės įstatais".

1918 metais paskelbus Lietuvos nepriklausomybę, pradžioje buvo vadovautasi buvusiomis carinės Rusijos teisės normomis. Todėl ir pramonės nuosavybės objektų teisinė apsauga pradžioje buvo vykdoma, vadovaujantis carinės Rusijos "Pramonės įstatais" (Rusijos "Pramonės įstatų rinkinys", XI tomas, 2 dalis, 1913 metų leidimas).

Išradimų apsauga Lietuvoje buvo pradėta tik 1924 metais, kai buvo pradėta išduoti laikinus išradimų teisinės apsaugos dokumentus, vadovaujantis minėtų įstatų 69-103 str. Tik 1928 metų gegužės 14 dieną *Vyriausybės žiniuose* Nr. 273 buvo paskelbtas Lietuvos Respublikos prezidento A. Smetonos ir ministerio pirmininko prof. A. Voldemaro pasirašytas "Išradimų ir patobulinimų apsaugojimo įstatymas". Juo vadovaujantis buvo pradėti išduoti išradimų patentai, kurie galėjo galioti 15 metų. Iki Lietuvos okupacijos 1940 metais buvo išduotas 1021 patentas.

Pramonės dizaino pavyzdžių teisinės apsaugos įstatymas nebuvo priimtas. Iki okupacijos jie buvo teisiškai saugomi, pradžioje vadovaujantis minėtais carinės Rusijos "Pramonės įstatais", o vėliau - 1925 metų "Prekių ženklų įstatymu". Iki

1940 metų liepos 20 dienos buvo išduoti 125 liudijimai.

Prekių ženklai Lietuvoje po 1918 metų iki 1925 metų buvo teisiškai saugomi, vadovaujantis minėtų carinės Rusijos "Pramonės įstatų 161¹-161²¹ str. 1925 metais buvo priimtas "Prekių ženklų įstatymas". Iki 1940 metų liepos 20 dienos buvo išduoti 5588 prekių ženklų liudijimai. Jie buvo išduodami nuo vienerių iki dešimt metų, o po to galėjo būti pratęsti.

1940 metais Lietuvą okupavus, joje buvo įvesti buv. Sovietų sąjungoje galioję išradimų, pramonės dizaino pavyzdžių, prekių ir paslaugų ženklų teisinės apsaugos norminiai aktai. Jų galiojimą pradžioje patvirtindavo Lietuvos ministrų taryba, o vėliau to nebedarydavo, nes pramonės nuosavybės objektų teisinės apsaugos norminimas buvo priskirtas sąjungos kompetencijai. Taigi iki nepriklausomybės atkūrimo Lietuvoje sukurti pramonės nuosavybės objektai buvo teisiškai saugomi, vadovaujantis keliais kartus keistais buv. Sovietų sąjungos "Atradimų, išradimų ir racionalizacinių pasiūlymų nuostatais", "Prekių ir paslaugų ženklų nuostatais", taip pat "Pramonės dizaino pavyzdžių nuostatais", įvairiomis paraiškų rengimo taisyklėmis ir kitais norminiais aktais. Pažymėtina, kad išradimus ir pramonės dizaino pavyzdžius buvo galima apsaugoti dvejopai - išimtinę naudojimo teisę perduoti valstybei ir gauti autorystės liudijimą arba ją pasilikti ir gauti patentą. Autorystės liudijimais apsaugotus objektus, be autorių leidimo galėjo naudoti valstybinės įmonės ir organizacijos. Jos tik privalejo autoriams sumokėti nuo gauto ekonominio efekto priklausantį atlyginimą, tačiau nedaugiau, kaip 20 tūkstančių rublių. Lietuvos išradėjai buvo "verčiami" imti ne patentus, o liudijimus. Taip jie apsaugojo apie 14 tūkstančių išradimų ir buvo paėmę tik kelis patentus.

1990 metais atkūrus Lietuvos Respublikos nepriklausomybę, buvo pradėta rūpintis ir pramonės nuosavybės objektų teisine apsauga. Jau tais pat 1990 metais buvo priimtas vyriausybės nutarimas Nr. 819 "Dėl intelektualinės techninės kūrybos rezultatų valstybinės apsaugos". Šią apsaugą užtikrinti buvo pavesta Mokslo ir studijų departamentui. Kartu Lietuvos informacijos institutui buvo pavesta rūpintis patentine informacija,

padėti rengti norminius ir metodinius dokumentus šiais klausimais, teikti patentines paslaugas ir organizuoti specialistų tobulinimąsi patentologijos srityje.

1991 metų balandžio 12 dieną Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimu Nr. 129 „dėl intelektualinės techninės kūrybos rezultatų valstybinės apsaugos“ įsteigė Valstybinį patentų biurą ir jam pavedė vykdyti intelektualinės techninės kūrybos rezultatų valstybinę apsaugą bei kitas su šia apsauga susijusias funkcijas.

1991 metų spalio 31 dieną buvo priimtas Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimas Nr. 449 „Dėl firmų vardų registravimo“. Juo buvo patvirtinti „Firmų vardų nuostatai“, o Valstybinis patentų biuras buvo įpareigotas nuo tų pat metų gruodžio pirmos dienos pradėti firmų vardų įteisinimą. Iki 1996 metų sausio 1 dienos buvo paduota 47,133 paraiškos ir įregistruota 45,976 firmų vardai.

Valstybinis patentų biuras perregistravo buv. Sovietų sąjungoje išduotus apsauginius dokumentus ir priėmė išradimų, pramonės dizaino pavyzdžių bei prekių ir paslaugų ženklų paraiškas, kad, priėmus patentų įstatymus, būtų galima spręsti apie apsauginių dokumentų išdavimą. Aktyviai talkininkaujant išradėjams ir patentologams, buvo pradėti rengti patentų įstatymų projektai.

1993 metų birželio 3 dieną seimas priėmė „Lietuvos Respublikos prekių ir paslaugų ženklų įstatymą“. Jis įsigaliojo tų pat metų spalio 1 dieną. Iki 1996 metų sausio 1 dienos buvo paduota 20,914 paraiškų ir įregistruota 10,300 prekių ir paslaugų ženklų, sudarytos 156 ženklų perleidimo sutartys ir 27 licencinės ženklų sutartys. Ženklo liudijimas išduodamas dešimt metų ir gali būti pratęsijamas dešimt metų. 1994 metų sausio 18 dieną seimas priėmė „Lietuvos Respublikos patentų įstatymą“. Jis įsigaliojo nuo tų pat metų vasario 1 dienos ir yra skirtas išradimų teisei apsaugai. Iki 1996 metų sausio 1 dienos buvo paduota 2124 paraiškos, išduota 1002 patentai (kurie gali galioti 20 metų), įregistruota 17 perleidimo ir 12 licencinių sutarčių.

Pramonės dizaino pavyzdžių teisinės apsaugos įstatymas buvo priimtas tik 1995 metų liepos mėnesio 4 dieną ir įsigaliojo rugsėjo 1 dieną. Tai

„Lietuvos Respublikos pramoninio dizaino įstatymas“. Iki 1996 metų sausio 1 dienos buvo paduota tik 322 paraiškos ir registruota tik 121 pavyzdys, įregistruota viena perdavimo sutartis. Pramonės dizaino pavyzdžio liudijimas gali galioti iki 25 metų.

Lietuvos Respublikoje nemažai nuveikta ir plėtojant tarptautinius ryšius intelektualinės veiklos rezultatų teisinės apsaugos srityje. Lietuvos Respublika 1992 metais buvo priimta į Pasaulinės intelektualinės nuosavybės organizaciją, o 1994 metais prisijungė prie 1883 metų Paryžiaus konvencijos ir tapo tarptautinės Sąjungos pramonės nuosavybei saugoti nare. 1994 metais Lietuvos Respublika taip pat prisijungė prie 1970 metų Vašingtono sutarties dėl patentinės kooperacijos ir prie 1886 metų Berno konvencijos, tuo tapdama Tarptautinės sąjungos literatūros ir meno kūriniams saugoti nare. Tais pat metais buvo pasirašytas Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Europos patento organizacijos susitarimas dėl bendradarbiavimo patentavimo srityje bei susitarimas dėl Europos patentų galiojimo išplėtimo į Lietuvos Respubliką.

Nemažai padaryta ir patentinės informacijos srityje. Nuo 1993 metų leidžiamas Valstybinio patentų biuro oficialus biuletinis *Išradimai. Pramoninis dizainas. Prekių ir paslaugų ženklai. Firmų vardai*, spausdinami užpatentuotų išradimų aprašymai. Lietuvos technikos biblioteka turi sukaupusi apie 18 milijonų patentinės informacijos dokumentų. Ji šiais dokumentais keičiasi su 39 valstybių ir tarptautinių organizacijų patentų žinybomis, ir taip jos patentų fondas per metus pasipildo puse milijono patentinės informacijos dokumentų popieriuje, mikrofišose ir CD-ROM. Bibliotekoje yra CD-ROM skaitymo stotis, bet kol kas bibliotekoje dar negalima aflikti kompiuterinių paieškų.

Lietuvos Respublikoje išradybos ir patentų - licencinėmis problemomis taip pat domisi ir visuomeninės organizacijos. Tai Lietuvos išradėjų sąjunga, Lietuvos patentologų asociacija, Tarptautinės asociacijos pramonės nuosavybei saugoti Lietuvos Respublikos nacionalinė grupė, Patentavimo patikėtinių asociacija.

Docentas Petras Kasperavičius

KRASNOJARSKĄ PRISIMINUS

ANTANAS PANAVALAS - Vilnius
(Taša iš T.Ž. Nr.1, 1996)

Mintys po parodos

Klausydamasis arch. Meržanovo samprotavimų apie parodą, supratau, kad be materialinės bazės industrinei statybai reikalinga elementari darbo kultūra, kuri prievartos sąlygomis sunkiai įmanoma.

Tuo metu Krasnojarsko statybose ir statybinių medžiagų pramonėje dirbo daug tremtinių, kurie neturėjo nei patirties, nei igūdžių, nei galų gale noro dirbti sunkų, mažai apmokamą darbą. Didelė jų dalis, buvę inteligentai, baigę mokslus, dairėsi darbo pagal turėtą specialybę, jaunesnieji išeidavo mokytis, o vietiniai gyventojai, dirbę statybose, buvo iš tų, kurie negaudavo darbo gamyklose. Taigi statybos darbininkų spektras buvo labai įvairus: nuo mokslų daktarų iki liumpenproletarų.

Bene žymiausias žmogus, tuometinių lietuvių tremtinių tarpe, buvo kun. prof. J. Gustas, trigubas daktaras - teologijos, filosofijos, filologijos. Atvežtas iš lagerio tremčiai, dirbo mūriniu - krosnininku. Pirmiausiai jis susirado bibliotekoje geros literatūros vokiečių kalba apie krosnis ir gerokai pakėlė savo kvalifikaciją. Kartą jam teko remontuoti krosnis barake, kur gyveno lietuvių šeimos. Lietuviai nė neįtarė, kad mūrininkas gali būti lietuvis, todėl kalbino jį rusiškai. Jam besidarbuojant, atėjo moterėlė lietuvė ir pasakė girdėjusi, kad mieste yra kunigas ir žinanti kur sekmadienį bus pamaldos. Susitarė važiuoti.

-Būtų gerai, kad tas senis baigtų krosnį, - kalbėjo šeimininkė. Kreipdamasi į mūrininką pažadėjo puslitrį, kad tik šis baigtų darbą. Mūrininkas padarė viską, kaip buvo prašytas, bet didelei šeimininkų nuostabai neėmė atlyginimo, nei puslitrio, sakydamas, kad dabar labai skuba, o be to, po sekmadienio sakėsi užėisias patikrinti, ar viskas gerai. o tuo tarpu liepė palaipsniui įkūrenti krosnį.

Sekmadienį moterėlės, pamačiusios vakarykštį mūrininką laikantį mišias, labai nustebo ir, matyt, jautėsi nejaukiai, nes po pamaldų labai atspirašinėjo.

- Kodėl mums, kunigėli, tokią sarmatą padarėte, - vos ne pro ašaras aimanavo moterėlės.

Ten buvę žmonės, suprato, kas įvyko, skaniai pasijuokė, o kunigas pagyręs jas, kad atvyko pasimelsti, paklausė, kaip traukia krosnis ir pasakė, kad užėis, jei kada vėl prisireiks.

Pamaldos būdavo laikomos įvairiose vietose, nes taip buvo saugiau ir patogiau.

Kunigas prof. J. Gustas mūrininku dirbo gal apie porą metų. Vėliau jis buvo pakviestas vertėju į didžiulį dešiniojo kranto gamyklas, nes tuo metu iš užsienio ateidavo didelės siuntos technologinių įrengimų.

Vertimus, kaip sakėsi, atlikdavo namuose, tuo sutaupydami laiką, nes užduotis atlikdavo anksčiau nei būdavo sutarta.

Sutaupyti laiką lankydavo savo tautiečius ir vokiečius katalikus įvairiuose rajonuose. Visur būdavo labai laukiamas ir nuoširdžiai sutinkamas.

Projektavimo organizacija (16)

Tuo metu kiekviena stambesnė žinyba turėjo savo projektavimo biurą ar kontorą. Dalis jų buvo uždaros, ir ten tremtiniai nedirbo.

Mane priėmusi į darbą organizacija priklausė komunaliniam ūkiui, todėl tremtiniai čia galėjo dirbti. Vadinosi ji "Kraįprojekt", nes aptarnavo visą kraštą. Įsikūrusi buvo Markso gatvėje nr. 120 - miesto centre, labai kukliame 2-ju aukštų mūriniame pastate, kieme, tarp medinių namų.

Tuo metu čia dirbo apie šimtas žmonių: didesnė dalis mieste, o mažesnė - filiale už 100 km nuo Krasnojarsko, nes kai kurie tremtiniai neturėjo teisės gyventi mieste.

Kaip visose projektavimo organizacijose, taip ir čia, vedantis buvo architektūros-statybos sektorius, kuriam tuo metu dirbo apie 30 žmonių.

Praslinkus porai - trejetui savačių po mano atėjimo, pradėjo rinktis iš atostogų darbuotojai. Tarp jų buvo ir lietuvis inžinierius Augustas Strockis, bet tuo metu jam baigėsi tremties laikas, ir jis išvažiavo į Lietuvą, nors vadovybė labai prašė kiek padirbėti.

Kitas lietuvis Ignas Žukauskas po atostogų negrįžo, nes išvyko į Novosibirską mokytis. Jis buvo baigęs penkis kursus, taigi diplomą jau buvo ranka pasiekiamas.

Pagaliau pasirodė ir sektoriaus vadovas Massakovskis Aleksandras Pavlovičius. Jis, lydimas vyriausiojo konstruktoriaus latvio Edgardo Cirulio, apėjo visus stalus, apžiūrėjo kas ką dirba. Pamatęs mano brėžinį neišreiškė pasitenkinimo, ir aš supratau, kad bus nelengva.

Grįžus iš atostogų sektoriaus vyriausiajam architektui Tatjaninui Aleksandrui Jevdokimovičiui, buvau paskirtas jo žinion ir braižiau architektūrinės detales. Šis architektas buvo nuotaikos žmogus. Kartais būdavo labai geras, daug šnekėdavo, juokaudavo, o kartais būdavo liūdnas, paniūręs, kažko susirūpinęs ir supykdamas, jei aš tuo metu ko nors paklausdavau. O klausimų būdavo labai daug. Girdėdamas bendradarbių pokalbius, nesuprasdavau kai kurių žodžių, terminų ar apibrėžimų, tačiau bijodavau klausti. Vie-

nintelė viltis ir priebėga tapo biblioteka.

Rudenėjant į mūsų braižyklą atėjo dirbti prityręs architektas Meržanovas Mironas Ivanovičius, kadaise dirbęs Maskvoje, o kurį laiką - Kremliuje vykdamas vyriausybinių objektų projektavimą. Prasidėjus karui, visas Kremliaus aptarnavęs personalas buvo išsiųstas į Tolimųjų Rytų lagerius. Ir štai po dešimt metų lagerių šis architektas atsidūrė mūsų braižykle. Jau iš jo atsineštų braižymo įrankių galima buvo spręsti, kad tai aukštos klasės specialistas. Jis greitai pritapo prie kolektyvo, o ypač artimai bendravo su Edgaru Ciruliu, nes abu buvo darbštūs ir reikalavo darbštumo iš kitų. Vakaraus, po darbo, ir namus išskubėdavo daugiausia tik vietiniai, o tremtiniai, gyvenę tuo metu "ant kampų", mieliau pasidėdavo braižykle. Kai kurie netgi nakvodavo ant stalų, kol susirasdavo kampą.

Atsidusimo minutėmis vykdavo pokalbiai, negarsūs, pusiau uždari, nes kai kurie buvo užsiėmę darbais, dažniausiai klaidų taisymu.

Aš taipogi pokalbiuose nedalyvaudavau, tačiau Mirono Ivanovičiaus prislopintu, pusiau slaptų pasakojimų, klausydavau ištempęs ausis. Iš nuogirdų supratau, kad prieš karą Maskvoje jis projektuodavo poilsio namus aukštiesiems valdžios žmonėms pietiniuose kurortuose. Susitikdavo su Stalinu, Kalininu ir kitais tuo metu buvusiais valdžioje. Susitikimai su Stalinu būdavo įtempti, nors jis ir stengdavosi atrodyti draugišku. Jis kartais sukviesdavo savo aplinkos žmones, vaišindavo, primygtinai ragindamas išgerti, o įgėrusius klausinėdavo kas apie ką kalba.

Architekto Meržanovo pavardė yra paminėta Solženicyno raštuose, kur jis apsakė "pirmojo rato" kalinių - intelektualų buitį.

Mūsų braižykle išleidžiami objektai neatitiko jo lygio, bet jis viską atlikdavo stropiai ir pavyzdingai. Pastebėjęs, kad kadrai silpni, kartu su Edgaru Ciruliu suorganizavo kursus. Vakaraus būdavo skaitomos paskaitos, sprendžiami įvairūs uždaviniai, aptariami konstruktyviniai sprendimai, išsiaiškinamos mūsų brėžiniuose pasitaikiusios klaidos. Mums, klausytojams, būdavo duodamos temos, kurias turėdavome paruošti ir visiems paskaityti. Tokios užduotys priversdavo temptis iš visų jėgų: kaupti literatūrą, išsirinkti kas reikalinga, susisteminti ir aiškiai perskaityti.

Objektus mums pavesdavo kiekvienam atskirai ir reikėdavo juos atlikti nuo pradžios iki galo. Dažniausiai būdavo gyvenami namai, mokyklos. Tipinį projektą pateikdavo užsakovas. Reikėdavo pasikačiuoti ir suprojektuoti pamatus, kartais koreguoti perdenginius, stogo konstrukcijas, papildyti kai kurias detales.

Projekto išleidimas būdavo tolygus egzaminu išlaikymui, nes, surenkant vadovaujančių darbuotojų

parašus, reikėdavo atsakinėti kaip mokiniui prieš mokytoją. Autorinės priežiūros nebuvo, nes objektai būdavo labai toli.

Mūsų braižykla augo ir plėtėsi. Atsirado eilė individualių objektų. Iš šiaurės lagerių atvykdavo naujų darbuotojų atlikti privalomos tremties.

Virš mūsų pastato per žiemą buvo užstatytas trečias aukštas, ir mes persikėlėme į šviesią, erdvią braižyklą, o "Krajojektui" buvo suteiktos instituto teisės ir skambus pavadinimas "Krasnojarskkrajgorprojekt". Darbuotojams padidėjo algos, kai kurie gavo butus ar vietas bendrabučiuose.

Iš įdomesnių darbuotojų - tremtinių vertėtų paminėti inžinierių Pira Ogly Tumą. Jis prašydavo jį vadinti tiktai Pira. Pira buvo kilęs iš Irano, bet, didelę dalį gyvenimo praleidęs šiaurėje, apsiprato su šalčiais ir jautėsi gerai. Jis pagal teistumą turėjo būti filiale, bet instituto vadovybė dėjo daug pastangų, kad jį paliktų mieste. Sėdėjo jis netoli manęs ir buvo labai geras, nes daug ką paaiškindavo ko nesuprasdavau.

Architektas Konstantinas Zapasovas sakėsi, kad jį tėvai dar nedidelį išsivežė į Jugoslaviją, bėgdami nuo revoliucijos. Ten jis išaugo, baigė mokslus, vedė, turėjo gerą darbą ir laimingai gyveno. Apie sovietinį gyvenimą girdėjo, bet galvojo, kad propaganda. Kada į Jugoslaviją atėjo jo tautiečiai, žmonos paragintas, nuėjo su jais susitikti, nes abu galvojo, kad gal geresnę vietą duos. Ir davė - dešimtį metų lagerio ir penkis tremties.

Inžinierius Musatovas tokiu pat būdu atvyko iš Čekoslovakijos. Jis buvo nepaprastai stropus ir pareigingas. To paties reikalavo ir iš kitų. Už klaidas brėžiniuose bardavo visus, netgi moteris.

Atėjo dar trys estai: Kaarma - inžinierius kelininkas, projektavo gatves; taipogi du elektrikai - Gutman ir Lampere.

Visi šie vyrai, atsėdėję po dešimtį metų, vėl kaip įmanydami kibo į gyvenimą. Kiekvienas iš jų buvo savaip nuskriaustas, tačiau nesigirdėjo nei aimanų, nei pykčio.

Vieni džiaugėsi susisiekę su šeimomis, o kiti sužinojo, kad jau niekados nepamatys artimųjų.

Iš pokalbių nuotrupų sužinojau, kad architektas Meržanovo žmona, buvusi pianistė, mirė lageryje. Ir man tada tapo aišku, kodėl jis, girdėdamas per radijo tašką fortepijono skambėjimą, paslėpdavo veidą delnuose ir tyliai rymodavo, pasirėmęs alkūnėmis ant braižymo lentos. Tuo metu visi nutildavo, o, jei kam reikėjo kalbėtis, kalbėjosi pusbalsiu.

Jo brėžinių parašėse, ar šiaip ant popieriaus lapelių, būdavo lengvais "štrichais" pavaizduoti arkliai. Nuo pat mažens jis labai mylėjo arklius, todėl daugiausia laiko praleisdavo arklidėje su vežėju. Pradžioje, pagal jo pasakojimą, tėvai buvo netgi patenkinti, kad vaikas

rado užsiėmimą ir viskas buvo gerai, kol nereikėjo eiti į mokyklą. Pasibaigus pirmam pusmečiui, reikėjo tėvams parodyti pažymėjimą, o jame šalia dvejutų buvo ir kuolai. Grėšė dideli nemalonumai, bet padėti išgelbėjo netikėtas senelio atvykimas. Jis išklausė abi puses, ne tik kad nesupyko, bet pagyrė anūką už meilę arklams. Išbarė tėvus, kad nemoka auklėti vaiko, ir ėmėsi auklėti pats. Pirmiausia jis nupirko gražų arklį ir padovanojo anūkui. Džiaugsmas buvo neapsakomas. Rytojaus dieną senelis jį kelia anksti, vedasi į arklidę, liepia išvalyti gardą, išnešti mėšlą, atnešti vandens, šieno, po to gerai iššukuoti ir prajodinėti dovanotą arklį. Po pietų norėjosi paslidinėti, bet senelis įsakė slides padėti, nes arklidėje buvo darbu. Sekančią dieną vėl tas pats, tik senelis buvo daug reiklesnis.

- Tada pirmą kartą gyvenime pajutau, kaip marškiniai prilipo prie nugaros, - prisiminė Mironas Ivanovičius, o senelis kuo toliau, tuo labiau spaudė prie darbo. Po keletos sunkių dienų, seneliui išvykus, ėmė stropiai mokytis, ištaisė blogus pažymius ir pasivijo, ką buvo praleidęs.

Revoliucija jį užklupo, baigiant architektūros studijas Peterburge. Po to dirbo Maskvoje - projektavime. Buvo geras piešėjas, gražiai atlikdavo projektus akvarele, gerai suprato pastatų konstrukcijas ir mokėdavo vaizdžiai paaiškinti. Jis sakydavo, kad nereikia visko žinoti atmintinai, bet reikia žinoti kur kas parašyta, o suradus atidžiai perskaityti. Būtinai atidžiai. Kartą aiškindamas apie plokščių armavimą, papasakojo tokį pusiau anekdotinį atvejį.

Studentas architektas praktikos metu gavo užduotį išdėstyti armatūrą balkono plokštėje. Skubotai pasiskaitęs apie plokščių armavimą, rado parašyta, kad darbo armatūra išdėstoma apatinėje zonoje. Taip ir padarė. Nuėmus klojinius, plokštė nulūžo. Skaitydamas atidžiai suprato, kad buvo perskaitęs apie dvitramės plokštes, o balkoninė plokštė - konsolė, čia armatūra išdėstoma viršutinėje zonoje. Išdėstęs kaip rado parašyta, dėl tikrumo galą plokštės parėmė stulpeliu. Plokštė vėl sulūžo. Tada supykęs išdėstė armatūrą viršutinėje ir apatinėje zonose, o plokštės galą parėmė stulpeliu, ir taip balkonas laikėsi.

Mūsų braižykla buvo daugiatautė: čia dirbo daugiau dešimties tautybių žmonių. Visi sugyveno gerai, nes sakoma, kad nepritekliai suartina žmones. Gamybiniai reikalavimai būdavo visiems vienodi, todėl neteko patirti nesutarimų tarp tremtinių ir laisvųjų.

Braižykla kartais primindavo mokyklą, nes kiekvieną savaitę, o kartais ir du kartus per savaitę, vyriausi projektų architektai ar inžinieriai apeidavo visus projektuotojus, peržiūrėdavo kas ką padaręs, išsiaiškindavo iškilius klausimus ir tuo prašviesdavo kelią tolimesniam darbui. Jauniems darbuotojams tai būdavo labai naudinga, bet reikėdavo ruoštis.

Darbo ritmas buvo ištisai normalus. Nepasitaikydavo nei prastovų, nei šturmavimų. Darbai būdavo skirstomi atsižvelgiant į dartuotojų pajėgumą taip, kad susidarytų galimybė kelti kvalifikaciją. Kaip vėliau sužinojome, spragų pasitaikydavo, bet apie tai žinojo tik vadovybė. Eiliniai darbuotojai to nejautė, nes tuo metu gaudavo teorines užduotis, padedančias pasirošti būsimiems darbams. Jos būdavo labai naudingos, nes reikėdavo peržiūrėti bent jau mūsų bibliotekoje buvusią literatūrą.

Kiekvieną mėnesį kas nors iš vadovybės važiuodavo į filialą, arba, jau kiek vėliau, būdavo leidžiama iš ten kam nors atvažiuoti.

Filialui vadovavo vokiečių architektas Verneris Šneidratus. Ten dirbo daugiausia inžinieriai, buvę maskviečiai. Kuo jie buvo nusikalte, kad jiems neleido gyventi mieste, tiksliai sunku atsakyti. Tačiau jų tarpe buvęs inžinierius Galperinas, kilęs iš Lietuvos, negalėjo gyventi mieste, nes kadaise buvęs užsienyje - Pietų Amerikoje. Matyt, ir visi kiti ten gyvenę buvo panašiai "nusikalte".

Inžinierių Galperiną kviesdavo į miestą, kada reikėdavo projektuoti metalines konstrukcijas. Jis buvo geras šios srities specialistas, taipogi nuoširdus žmogus. Pas jį į tremtį buvo atvažiavusi jo žmona Sara, kuri dirbo sąmatininke ir buvo visų gerbiama.

Filialas gyvavo neilgai, nes neprotingi apribojimai buvo panaikinti ir visi ten buvę specialistai išsiskirstė. Vieni atvyko į Krasnojarską, Galperinai išvyko į Lietuvą, kai kurie maskviečiai grįžo į Maskvą, o Verneris Šneidratus išvyko į tuometinę Rytų Vokietiją.

Instituto planavimo skyriaus viršininku buvo lietuvis ekonomistas Gediminas Šaltenis, kuris buvo ištremtas iš Vilniaus, dar nespėjęs baigti universiteto. Pradžioje jis, kaip ir visi, dirbo fizinį darbą miškuose, vėliau, sąlygoms kiek palengvėjus, persikėlė į Krasnojarską, kur sėkmingai dirbo. Darbuotojų ir vadovybės buvo gerbiamas kaip geras specialistas.

Vėliau į mūsų braižyklą atėjo dirbti jauna, graži lietuvaitė, baigusi technikumą Krasnojarske. Tai buvo Rūta Bružaitė, vėliau tapusi Grėskieniene. Ji buvo stropi, pareiginga ir labai darbšti.

Šalia mūsų civilinės statybų projektavimo instituto tuo metu Krasnojarske buvo įkurtas pramoninės statybų projektavimo institutas, kuris sutraukė geriausius specialistus.

Čia dirbo lietuviai inžinierius Gintautas Bružas. Jis irgi, kaip visi, pradėjo nuo darbų miškuose, vėliau atvyko į Krasnojarską mokytis. Būdamas labai darbštus ir gabus, turėdamas tris diplomus, iš kurių du gavo Krasnojarske, buvo pakviestas dirbti į šį institutą. Čia dirbo sėkmingai ir greitai tapo vyriausiojo inžinieriaus pavaduotoju.

Visi paminėti lietuviai, vieni anksčiau, kiti vėliau

grįžo į Lietuvą.

Bažnyčia (17)

Miesto centrinėje dalyje stovi graži neogotikinė bažnyčia, kuri lengvais smailėjančiais bokštais ir dekoratyvinėmis fasadų detalėmis, labai primena Lietuvos bažnyčias. Ji pastatyta iš gerai išdegtų įvairių formų raundonų plytų, kurios savo ryškia spalva sudaro foną kontrastingai šviesiems angų aprėminimams, pabrėžiantiems formų dinamiškumą, lengvumą ir būdingą gotikai veržlumą į aukštybes. Graži metalinė ažūrinė dekoratyvių formų tvora skiria ją nuo gatvės.

Tuo metu buvęs užrašas ant vartų skelbė, kad įėjimas griežtai draudžiamas, nes ten buvo radijo namai.

Dabar bažnyčia naudojama kaip vargonų salė ir dalinai kaip maldos namai, nes Novosibirsko vykupo Juozapo Verto pastangų dėka, rytais čia leista laikyti pamaldas.

Geležinkelio stotis (18)

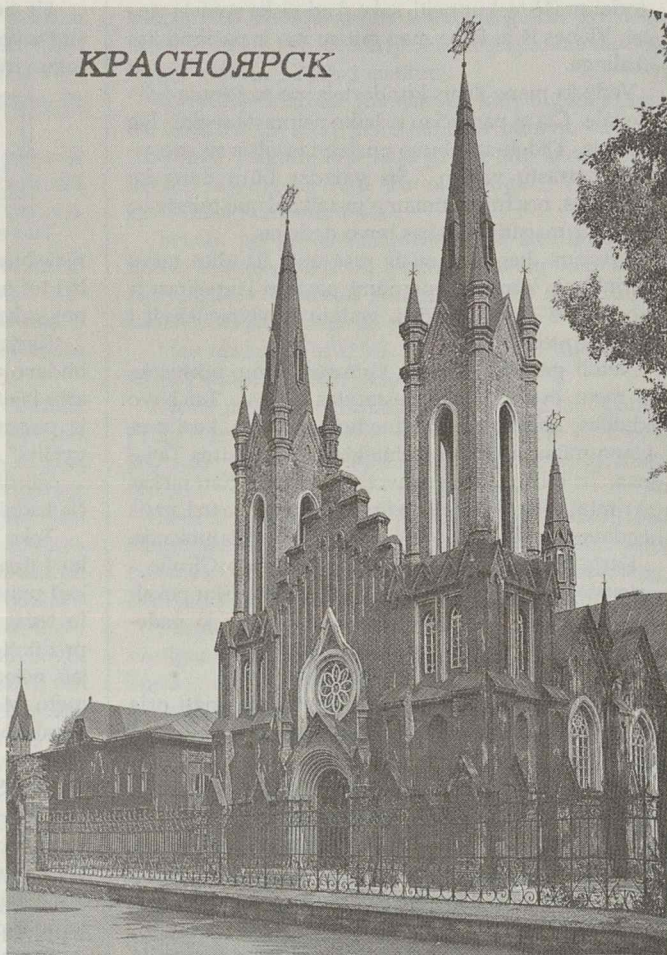
Krasnojarsko geležinkelio stotis, praleidusi daugybę kalinių ir tremtinių ešalonų į rytus, gausiai ašaromis aplaistyta, tuo metu atrodė judri, šurmuliuojanti, visada pilna skubančių keleivių. Beje, užrašai ant sienų skelbė, kad pro šią stotį kadaise, caro laikais, buvo tremiami revoliucionieriai. Jie buvo tremiami kaip žmonės.

Sovietmečiu tremtinius, atvežtus gyvulinuose vagonuose, iškraustydavo arba neprivažiavus keleivių stoties, arba ją pravažiavus. Šalia liūdnu prisiminimų apie šią stotį po 1953 metų buvo ir linksmesnių, nes, prasidėjus tremtinių grįžimui, tarp laisvų keleivių atsirado ir lietuvių. Palydėdami juos į tėvynę, nekantriai laukėme savo eilės.

“Kas nebuvo (kalėjime), tas bus, o kas buvo, tas neužmirš”.

Kartą stotyje mums besikalbant, priėjo prie mūsų būrelio sovietinės armijos kapitonas ir pasveikinęs mus pasisakė, kad kadaise, tarnaudamas Lietuvoje, kiek pramokęs lietuviškai ir dabar, atsitiktinai išgirdęs šią kalbą, noris pasitikrinti ar dar neužmiršęs. Kalbėjo jis nelengvai, bet jo didelis noras prisiminti kuo daugiau žodžių ir pastangos išreikšti savo mintis mus nuteikė palankiai. Sakėsi tarnaujantis ryšių sistemoje, daug tenka keliauti, o sutikęs lietuvių - pasikalba. Atrodė, kad jis irgi džiaugėsi lietuvių grįžimu ir linkėjo laimingo kelio.

КРАСНОЯРСК

Bažnyčia (17)

Mandagus karininko elgesys kai kuriuos iš mūsų net nustebino, visiems paliko gerą įspūdį.

Geležinkeliečių kultūros rūmai (19)

Šiuose rūmuose vykdavo įvairūs valstybinių ir partinių vadovų susirinkimai. Vieno tokio susirinkimo proga vyko paroda, kurioje pora stendų buvo skirta ir mūsų institutui. Parodai buvo atrinkta keletas gyvenamųjų namų fasadų, pora skubotai atliktų perspektyvų, o eksponavimui laiko liko labai mažai. Kadangi neatsirado norinčių imtis šio skubaus darbo, buvo pavesta man. Aš nespriešiau, nes galvojau, kad be paso ir dar tremtinio, jie manęs neįsileis. Bet kur tau? Tenai jie jau laukė, kad tik viskas būtų kuo greičiausiai paruošta, ir visai neklausė paso. Kiek padirbėjęs pamačiau, kad man trūksta įrankių: plaktuko, žirklių, o taipogi klijų, vinių. Ruošiausi eiti atsinešti, bet parodos organi-

zatoriai prašė niekur neiti, sakė, kad viską surasią vietose. Vienas iš jų liepė man eiti su juo ir pasiimti kas reikalinga.

Vedė jis mane ilgais koridoriais, po to įėjome į didelę salę. Čia aš pamačiau to laiko neįprastą reginį - lyg pasakoje. Didelė salė buvo nustatyta stalais su gausybe nepaprastų valgių. Šis vaizdas būtų daug ką nustebinęs, nes tuometiniame pusalkaniame mieste be duonos ir magarino viskas buvo deficitas.

Rytojaus dieną laikraštis rašė apie liaudies tarnų susirinkimą, kuriame aptariamasi pasiekti laimėjimai ir nužymimos gairės ateičiai, vedant tarybinę liaudį į šviesesnę ateitį.

Netoli geležinkelininkų kultūros rūmų, aikštelėje, tuo metu buvo skubiai pastatytas cirkas. Tai buvo nedidelis, apvalaus plano medinis pastatas, kurį projektavo mūsų instituto architektas Aleksandras Tatjaninas. Jis dažnokai skūsdavosi sveikata, tačiau niekas tuo rimtai netikėjo, nes atrodė gana tvirtai, be to kartais mėgdavo papokštauti, todėl visi manė, kad jis juokauja.

Kartą Aleksandras priėjęs prie Edgaro Cirulio - vyriausiojo konstruktoriaus, kuris po dalykiškų pokalbių apie darbą, dar kantriai išklausedavo jo padėjimų apie sveikata, lyg tarp kitko paklausė:

- O kaip jūs galvojate, ar neverta vėl grįžti prie Dievo, kurio mes po revoliucijos atsisakėme?

- Aš niekada nebuvau nustojęs tikėti Dievu, - atsakė Edgaras Cirulis. Tuo laiku toks pasakymas buvo labai drąsus ir, matyt, Aleksandrui Tatjaninui padarė įspūdį. Sakoma, kad prieš mirtį žmonių samprotavimas tampa blaivesnis, tartum padidėja suvokimo galia, gal todėl, kad, atsitraukiant nuo buities, atsigrežiama į būtį.

Pasirodė, kad jo liga buvo rimta. Sirgo jis skrandžio vėžiu, ir visi labai nustebo, kad vieną vėlyvo rudens dieną, suskambėjęs telefonui, buvo pranešta apie jo mirtį. Jam tada buvo 43 metai.

Naujai pastatytą cirką, dar kvepėjusį Sibiro taigų mediena, atidarė gastroliuojanti trupė "Vilnius", atvykusi iš Lietuvos.

Lietuviams tremtiniais tai buvo didelė šventė; tačiau jie, išgirdę lietuvišką muziką, lietuviškus vardus ir posakius, nežuirint linksmų klounų pokštų, dažnai nubraukdavo ašarą.

Kalėjimas (20)

Krasnojarsko kalėjimas buvo arti gatvės, kuri miesto ribose buvo trakto Maskva - Vladivostokas traseje. Kaip ir visi kalėjimai, aptvertas aukšta mūrine tvora, atrodė rūsčiai ir grėsmingai.

Už šių pilkų niūrių sienų pabūvojo nemažai ir mūsų tautiečių, kurie atvežti iš lagerių čia būdavo skirstomi į tremimo vietas.

Sibiriečiai sakydavo, kad jų kalėjimas išskirtinis, nes čia kadaise sėdėjęs pats Stalinas.

Tuo metu, tur būt, ne tik Sibire, bet ir visoje imperijoje buvo paplitęs posakis: "Kto nebyl tot budet, a kto byl tot nezabudet", atseit: "Kas nebuvo (kalėjime), tas bus, o kas buvo, tas neužmirš".

Kartais pokalbiuose pusiau juokais, pusiau rimtai būdavo grasinama kalėjimu, lyg jis būtų buvęs visiems, arba bent daugeliui privalomas. Tačiau lygiagrečiai ėjo ir paguodžiantis posakis: "Ranše ziadieš, ranše vyjdieš", atseit: "Anksčiau sėsi, anksčiau išėsi".

Sibiriečiai sakydavo, kad jų kalėjimas išskirtinis, nes čia kadaise sėdėjęs pats Stalinas.

Teko Sibire sutikti žmogų pavarde Merzliakovas, kurį daug kas vadino Stalino krikštasūniu. Maniau, kad pravardžiuoja, bet būta kažko panašaus į teisybę. Jo tėvas caro laikais tarnavo Krasnojarsko kalėjime prižiūrėtoju. Saugodamas revoliucionierius, palaikė su jais nelegalius ryšius ir daug jiems padėdavo. Iš to meto Merzliakovas prisiminė, o gal jam tik tėvas pasakojo, kad vienas iš revoliucionierių jį laikas ant rankų ir vadinęs krikštasūniu, o kaip vėliau paaiškėjo - tai būta Stalino.

Po revoliucijos visus buvusius prižiūrėtojus represavo, bet Merzliakovo tėvas po kiek laiko buvo paleistas. O jam, tuo metu jaunam revoliucionieriui, atsivėrė visi keliai. Jis tapo partiniu darbuotoju, turinčiu daug teisių ir privilegijų. Jam tada atrodė, kad jau pasiektas gyvenimo tikslas. Gyveno jis gerai. Sakėsi žmonių neskriaudęs.

Po Stalino mirties, pagyvenusius, mažai raštingus, buvusius revoliucionierius, mandagiai nukreipdavo į konkretesnius darbo barus ir ten, kaip buvo sakoma, jie atsistodavo į savo vietas.

Taip ir jis, pradžioje kaip prityręs organizatorius, buvo rekomenduotas kolchozo pirmininku, po kiek laiko tapo pirmininko pavaduotoju, o dar kiek vėliau brigadininku, kol galų gale, padirbėjęs fermoje, nuėjo avių ganyti.

Pokalbiuose tuo metu jis buvo santūrus, taktiškas, labai apgailestavo, kad jaunystėje nesimokė.

- Gyvenimą pragyventi, tai ne lauką pereiti, - buvo dažnai jo kartojamas posakis.

Turgus (21)

Turgus buvo prie Kačos, arti miesto centro. Čia būdavo prekiaujama maisto produktais. Sendaikčių turgus (baracholka) buvo užmiestyje, už Pokrovkos, prie ča-

sovnios (1). Turguje ir jo prieigose visada būdavo judru. Prie vartų ant purvino grindinio tuo metu sėdėdavo keletas elgetų, kurių tarpe būdavo ir karo invalidų su medaliais. Vienas iš jų žiemos metu, be kepurės dainuodavo rusų liaudies dainas.

Daugiausia turguje būdavo prekiaujama pienu ir kiaušiniiais. Sibire vištos būdavo labai dėslios, todėl kolchoznykai, pardavę kiaušinius, pirkdavosi duonos. Žiemą pieną parduodavo šaldyta.

Turguje nebuvo jokių pastogių, todėl susidarydavo daug nepatogumų, vėjui pučiant ar lietaui lyjant.

Po kiek laiko mūsų instituto buvo suprojektuota, o greitai ir pastatyta keletas erdvių, gražios išvaizdos paviljonų, taipogi kiek aptvarkyta teritorija.

Paviljonų projektus paruošė arch. Farida Chadžajevna Salikizjanova, kuri buvo atvažiavusi pas ištremtą vyrą, inžinierių Aleksiejų Semionovą, dirbusį mūsų institute. Aleksiejus Semionovas pasižymėjo aukštu intelektu. Jis, kaip aukštos klasės specialistas, braižė neilgai, nors labai gražiai. Vėliau jis tikrindavo kitų atliktus brėžinius. Baigęs mokslus caro laikais, po revoliucijos dirbo kažkokioje žinyboje, kur tekdavo susitikti su užsieniečiais. Tais laikais toks darbas buvo pavojingas, ypač jam mokėjusiam svetimas kalbas, gerai išsilavinusiam, tuo metu jaunam inžinieriui. Jį pasodino, kaip tada būdavo sakoma, apsidraudžiant, nes kas galėjo įrodyti, kad jis netapo šnipu. Toks apsidraudimas žmogui kainavo apie porą dešimčių metų nelaisvės, ir niekas už tai neatsakė.

Prie turgaus, kitoje Kačos pusėje, praėjus siauru mediniu tilteliu, stovėjo komendantūros medinis namelis, kur tremtiniams reikėdavo nustatyti laiku pasirašyti. Ši žeminanti procedūra man tuo metu buvo tapus vos ne pasididžiavimu, nes eidavome kartu su Mironu Ivanovičium. Su juo kalbėtis, o ypač jo klausytis, būdavo labai įdomu. Jo optimistiškas požiūris į gyvenimą praskaidrindavo aplinkinių nuotaiką. Jaunesnius visada ragindavo mokytis ne tik iš mokyklos, bet ir iš gyvenimo. Siauresniame rate sakydavo, kad revoliucija iš esmės nieko nepakeitė, tik bereikalingai buvo pralietas kraujas, nes carinę buržuaziją pakeitė sovietinė. Buvo tolerantiškas, kantriai išklaudydavo kitus, bet tai nė kiek nemažino jo principingumo ir reiklumo.

Tuo metu jis laukė iš Maskvos atvykstančio sūnaus Boriso, kurio nebuvo matęs dešimt metų. Maskvoje Borisą globojo senelė, Mirono Ivanovičiaus motina, priešrevoliucinės kartos inteligentė. Jis ten dirbo gamykloje, o vakarais mokėsi.

Borisas atvyko žiemos pradžioje. Čia jis lankė vidurinę mokyklą ir dirbo mūsų braižykloje. Kartais mes gaudavome bendras užduotis ir kartu jas vykdėme. Jis buvo nuoširdus ir draugiškas, suprato ir atjautė tremtinių dalį, domėjosi Lietuva, ypač nepriklausomybės

laikotarpiu. Dirbdamas šalia tėvo, jis greitai pramoko ne tik braižyti, bet atlikdavo ir sudėtingesnius darbus. Baigęs vidurinę, įstojo į institutą.

Gyveno jie kukliai. Kambarėlis, kurį nuomojo, buvo toks mažas, kad jiems abiems būnant, vienam reikėdavo atsigulti, kad kitas galėtų tarp lovų praeiti. Bet jie džiaugėsi, kad buvo drauge. Vėliau jie gavo vieno kambario butą.

Beveik po poros dešimčių metų susitikome su Borisu Vilniuje, kai jis su grupe architektų buvo atvykęs apžiūrėti Lazdynų naujai pastatyto gyvenamojo rajono. Čia jam daug kas patiko.

Man užklausus apie Mironą Ivanovičių pasakė, kad jis mirė Maskvoje, sulaukęs 80 metų.

Nors jis labai skubėjo, bet mes prabėgomis prisiminėme buvusius bendradarbius ir mūsų jaunystės miestą, kur apie penkerius metus dirbome drauge.

Man ši kaimynystė buvo įsimintina ir labai naujinga, nes viską girdėdavau, kai tėvas jį mokė. Savo pokalbių bei pamokymų jie nuo manęs ne tik neslėpė, bet visada mielai paaiškindavo, jei iškildavo klausimų.

Mironas Ivanovičius visada mielai dalindavosi savo ilgamečiu ir turtingu patyrimu. Pastebėjęs kai kuriuos darbuotojus bijančius paklausti, kad nebūtų pajuokti, pats tada priedavo prie daugiau išmanančių ir visiems girdint kreipdavosi:

- Atleiskite mano mažaraštiškumą ir paaiškinkite man šį klausimą.

Tokie paklausimai būdavo veiksmingi: vieni tapdavo drąsesni, o kiti nuolaidesni ir kiek jautresni. Be to jis nuolat kartodavo, kad visąžinančių nėra ir negali būti, todėl būtina dalintis patyrimu, nes duodami kitiems, turtėjame patys.

Tuo metu labai laukėme tremties pabaigos, o dar labiau grįžimo į tėvynę. Tačiau kaip visame sovietiniame gyvenime, taip ir tremties įstatymuose būdavo paradoksų. Buvę kaliniai, atvargę lageriuose, žinojo tremties terminą, o tremtiniais, ištremtiems be teismo, buvo skelbiama, kad tremtis amžina. Taigi atrodė, kad geriau apsimokėjo pabūvoti lageryje ir terminuotoje tremtyje. Tokius samprotavimus Mironas Ivanovičius kaip kirviu nukirdavo ir bardavo tuščiai kalbančius.

- Nieko nėra amžino ir tremtis neamžina. Per gyvenome daug sunkumų, o dabar patys matote, viskas eina geryn, tik reikia kantrybės.

Tuo metu toks užtikrintas teigimas lyg žaibas perskrodavo tvyrojusią tamsą, įžiebdavo viltį. O gal sulauksime.

Todėl nepaisant buvusių sunkumų, nesėkmių, patirtų nuoskaudų, atmintyje išliko šviesos krisleliai, pasireiškę gerų žmonių išsakytomis mintimis, naudingais pamokymais, protingais perspėjimais, kurie suteikdavo ryžto ir jėgų ateičiai. TŽ

ŠIANDIENINĖ LIETUVOS PRAMONĖ

Raimundas A. Šlenys

- Sumažinti ir modernizuoti pramoninę gamybą Lietuvoje
- Pritaikyti naują modernią technologiją "laisvosios zonos" centruose.
- Atnaujinti ir modernizuoti turimas mašinas prieš įvedant naujos apimties gamybos sistemas.
- Pirkti ko trūksta, arba pasigaminti vietoje naujus įrengimus.
- Įkurti 21-mo šimtmečio pareikalavimams pritaikytus pramoninius, technologinius bei apsipirkimo parkus.
- Atkurti ekologiškai švarias zonas, nebetinkamose fabrikų bei kitokių įmonių vietovėse, panaudojant naują technologiją, kuri galėtų konkuruoti pasaulinėje rinkoje.
- Paruošti darbo jėgą, kuri galėtų atlikti pasauliniams reikalavimams atitinkantį darbą.
- Sukurti socialinę, darbdavių - darbininkų vieni kitais pasitikėjimo be išnaudojimo sistemą.
- Seime praveisti įstatymus, kurie įgalintų asmenis bei organizacijas anksčiau minėtas reformas gerbūvio pakėlimui užtikrintai įgyvendinti.

1995 m. lapkričio mėn. pabaigoje, apsilankęs po keletą metų Lietuvoje, turėjau galimybę iš arčiau susipažinti su šiuolaikine pramonine padėtimi. Gaila, visko, kas anksčiau išvardinta, pasigedau!

Aišku, viską ką išvardinau, yra šiandieninės pramonės normos Amerikoje ir pasaulyje išlikti versle. Ar būtų realu pritaikyti visa tai šiandieninėje Lietuvoje? Nėra klausimo apie norą tai visa padaryti. Jei tai nebus bandoma pritaikyti, Lietuvos ekonomija (laisvė) neatsigaus. Stagnacija virs chronišku merdėjimu be ateities, paliekant ir Lietuvos žmonių ekonominę gerovę nepavydėtinoje būklėje.

Ne vienas paklauskite, ką gi matei besilankydamas? Pakvietime iš Kauno miesto merijos dalyvauti industriniame sąskrydyje, vienu iš programos punktų buvo paliktos sovietų karo pramonės įmonių apžvalga ir jų galimas panaudojimas - pritaikymas civiliniams tikslams. Noriu priminti, kad Lietuva buvo žemės ūkio kraštas be sunkiosios pramonės, vietinių žaliavų, tokia likusi ir šiandien.

Bet Lietuvos teritorijoje šiandien yra gan daug jau nedirbančių fabrikų - pastatų, kurių egzistencijai padėjo žaliavų pristatymas iš "plačiosios tėvynės" ir sovietų karo pramonės užsakymai. To šiandien jau nėra. Liko tik apgriuvę, be didelio išplanavimo, sandėlių kokybės, apleisti pastatai ir aplink juos chemikalais užteršta aplinka. Klausiamo, kokia jų vertė šiandien? Vartosime naujai įstatymais paremta, taip vadinamą "laisvąją zoną" (LZ). Negali būti jokių abejonių dėl reikalingumo ir svarbos "laisvosios zonos", kuri turi padėti įklimpusiam "purve" vežimui išsikapstyti ir pradėti vėl produktyviai važiuoti kietu Lietuvos gerovės vieškelio. Kitaip sakant, verkiant reikia turėti LZ prie Kauno, Šiaulių, Klaipėdos kapitalo privilegijai ir finansiniams investavimams į pramonę bei prekybą - kitaip nieko vertingo nebus pasiekta. LZ turi turėti 100 proc. autonomiją savitvarkai. Be to šis visas "kromelis" bus bevertis. Mūsų supratimu LZ turi talpinti pramoninius bei technologinius ar pan. parkus bei komerciją.

Kai apsilankiau Kaune "Koordinatės" ir "Pergalės" įmonėse, jos galutinai patvirtino ankstesnį nujautimą, kad nei viena, nei kita įmonė ko nors šiandien verta. Yra visiškai nulis! Net pasislinkęs į negatyvią skalės pusę. Dauguma mašinų pasenę bei surūdiję, nebepritaikomos prie naujų metodų ar pareikalavimų. Jos ne tik neneša naudos, bet kraštui kainuoja, jas laikant tose pasenusiose ir apgriuvusiose "pašiūrėse". Tai šventa teisybė! Nesvarbu kiek skauda! To mano matyto "chlamo" laikymas nuves pramonę į bankrotą. Pastatams reikia greito kapitalinio remonto, juos suremontavus už grynus pinigus, būtų neekonomiška laikyti veiskmingais ir dar be tikrų pramonės užsakymų, nes priežiūra, šildymas ir kitokios paslaugos būtų nuostolingos. Tai tinka visiems kitiems miestams, ne vien tik Kauno miestui.

Visa, kas naudinga, būtų galima vertingai panaudoti, įdiegiant moderniais metodais paremtų įmonių konstrukciją "laisvoje zonoje". Tai vienintelis protingas, tikslingas rezultatas. Nugriovus tuos beverčius fabrikų pastatus, būtų įvykdytas ekologinis senųjų vietovių apšvarinimas. Vadovaujantis tokiais samprotavimais, mes IPSA International, Ltd., akcinė bendrovė, registruota State of Illinois, USA, dėjo ir deda visas pastangas gauti iš JAV valdžios finansavimą "laisvosios zonos" įsteigimui. Tai įgalintų Lietuvoje įgyvendinti minėtus reikalus ir pastatyti ateities veiklą į normalias, Vakarų kultūrai ir komercijai pritaikytas vėžes.

Todėl IPSA International, Ltd. šį projektą užregistravus JAV valstybės įstaigose finansinei paramai gauti. Tą paramą įmanoma gauti, jei bendrai visi lietuviai čia ir Lietuvoje galėtų susišnekėti ir bendromis jėgomis pultume Vašingtoną. Kol kas kiekvienas interesantas "traukė šį vežimą" savo pusėn, vietoje ieškojęs bendrų būdų efektyviai išspręsti reikalingų finansų trūkumą. Klausimas lieka: ar mes visi susikalbėsime, ar šis klausimas taip ir liks neatsakytas, problema neišspręsta? Dalinai finansinės problemos sprendimas buvo IPSA International, Ltd., sudarytas Žemės ūkio ministerijoje, Vilniuje, glaudžiai bendradarbiaujant su ministru V. Einorium ir jo padėjėjais - R. Bružiu, o ypač su R. Varkulevičium ir kitais.

Vertinant mus kaip amerikiečius verslininkus, registruotus JAV valdžios įstaigose, tinkamus ir kvalifikuotus vystyti verslą bei būti aprūpintais reikalinga finansine parama, Lietuvos valdžia, mumis remiantis, galėtų gauti solidžią finansinę pagalbą iš JAV institucijų.

Kalbant apie esamą padėtį, nereikėtų užmiršti ir firmų, kurios efektingai dirba ir gauna pelną. Apie jas vietiniai pareigūnai per daug nekalba ir jų nalaiko pavyzdžių. Nežinau kodėl, bet per trumpą laiką teko nugirsti, kad daugumas jų neprisideda prie krašto gerovės kėlimo, vietinės pramonės vystymo. Mano surinktos žinios rodo, kad daugiausia tokių firmų bei įmonių Lietuvoje uždirbtas pelnas keliauja į užsienį. Nemažai buvo kalbėta apie šių principų palaikymą: "Lietuva - lietuviams, savi - pas savus". Matosi, kad to viso nėra laikomasi. Aišku, ateitis parodys neapdairumą įsileisti "lapę į vištide"!

Paminėtinos IPSA International, Ltd. filialinės firmos - DS Engineering, Inc. ir Alba Corp., kurios įsikūrusios Lietuvoje ir bando dirbti. Įsikurti nelengva, bet galima. Blogiau su darbo jėgos, kuria galima būtų pasitikėti, suradimu. Didžiausia problema verslo vadovų elgesys, kuris, matyt, atneštas iš rytų. Rimtai pasižvalgius tinkamos darbo jėgos, bent mūsų generacijoje, mažai kas pasikeis vietinių žmonių elgesyje. Tai viešai diskutuojama ir svetimtaučių, su kuriais tenka susidurti, tarpe. Ne vienas tiesiai sako, kad ieško kelio iš Lietuvoje turimo savo verslo pasprukti. Blogiausiu atveju galvoja verslą uždaryti, nes sako: "Jau užteko"!

Nežinau prie ko tai veda, bet šviesios ateities siūlyti negalima. Blogiausia, kad ir valstybės viešose įstaigose yra vadovų, kurie negali atsikratyti prakeikto socializmo ir kontrolės principų "iš centro". Tai užgniaužia asmeniškos iniciatyvos polėkius, be kurių demokratinė

santvarka sunkiai verčiasi ir dar sunkiau versis ateityje, jei nebus bandoma, gal net jėga, pakeisti ankščiau suminėtas sąvokas.

Teko kalbėtis su savivaldybių vadovais apie turizmo bei smulkaus verslo (cottage industry) vystymo galimybes. Visi būtų linkę padėti ir prisidėti, bet laukia iš užsienio pagalbos, kuri ateitų kartu su asmenimis, galinčiais ir mokačiais įdiegti bei dirbti tokios rūšies pramonėje. Trumpai drūtai tariant, reikalingi žmonės, kurie mokėtų ar žinotų, kur ir kaip parduoti (marketing, merchandising and sales). Atrodo, kad jų mums trūksta ir čia!

Problemų netrūksta ir Lietuvos žemės ūkyje. Daugumas mūsų gal atsimena, kaip reikėtų pragyventi iš trijų žemės hektarų. Dabar dar neturima su kuo tą žemę apdirbti. Teko patirti, kad iš valdžios pusės bandoma sukurti "agroserviso" sistemą, kuri galėtų suteikti tokiems "ūkininkams" reikalingą žemės apdirbimo techniką ir technologus. Tik neaišku, kas gi pagaliau bus ūkininku, kaip yra suprantama laisvoje socialinėje sistemoje.

Kur tik bepasisukau, radau didelių, greit neišsprendžiamų problemų. Aišku, tai nieko gero nežada, ištrūkusiai laisvai gyventi tautai. Bet didžiausia problema, kurią tektų visomis išgalėmis spręsti, tai kapitalo - finansų trūkumas. Galima rasti daug priežasčių, kodėl yra tas trūkumas. Turėtume visi lietuviai susikalbėti ir surasti būdus tai sureguliuoti ar problemą visai pašalinti. Jokia technika, inžinerija ar konsultacinė pagalba nepadės pasukti "užburtojo rašto", jei nerasime pajamų šaltinių, kurie būtų kontroliuojami lietuviškų rankų, priversiančių tautos uždarbį pasilikti krašte ne tik pavalgymui, bet ir šviesinės ateities kūrimui.

Baigdamas norėčiau pareikšti, kad ne viską, ką mačiau ir girdėjau, ir su kuo kalbėjau, suminėju šiame strapsnyje. Bet tai nepakeistų to, ką bandžiau rašinyje pasakyti. Nepaisant trūkumų ir problemų, giliai tikiu šviesia Lietuvos ateitimi.

Pabaigai paminėsiu dramaturgo poeto Balio Sruogos kūrybos žodžius:

Lietuva, žiemos iškentus šaltį,
dainuojančiu pavasariu sutiš.
Išmetus iš krantų putas šiukšlėtas,
iš gilmenų sugaus gyvybe tokia,
kad jos aidais dundės Uralo girios,
Karpatų skiauterės ir Elbės šlaitai! TŽ

APIE DIPL. INŽ. ALBINĄ PAŠKEVIČIŲ

Dipl. inž. Albinas Paškevičius, gyvenantis Kanadoje, yra *Technikos Žodyje* spausdintų šių straipsnių autorius - "Inžinieriaus prisiminimai" (1994, Nr.3), "Prisiminimai apie Vilnių" (1994, Nr.4), "Vilnius - mūsų Lietuva - rusų" (1995, Nr.2), "Lietuva ir vėl laisva, bet neilgam" (1995, Nr.3), "Lietuva nacių replėse" (1996, Nr.1). Norėdami artimiau susipažinti su autoriumi, šiame numeryje spausdiname jo autobiografiją.

Šiuo metu kolegai Paškevičiui slaugos namuose linkime visiškai pasveikti ir sulaukti dar daug darbinių sveikų metų, palaikant nuolatinį ryšį su mūsų techniniu žurnalu. - *V. Jautokas*

Albinas Paškevičius gimė 1909 m. kovo 1 d. Jelaukiuose, buv. Rokiškio apskrityje (dabar Latvija). Gimnaziją baigė Biržuose 1927 metais. Studijas Vytauto didžiojo universitete, Technikos fakultete, pradėjo 1927 metais, o diplominį darbą "Geležinis tiltas per Nemunėlį, per Lietuvos-Latvijos sieną" apgynė 1935 m. vasario 27 d. Jį, ketvirtą kurso studentą, paskyrė laikinai Biržų apskrities inžinieriaus pareigoms, nes tas pareigas ėjęs taip pat studentas-technikas P. Viliūnas, išvyko į Kauną baigti savo diplominį darbą "Likėnų kurortas". Jam sugrįžus, Paškevičius paskyrė Biržų miesto techniku, kuris savo diplominiam darbui pasirinko temą "Biržų miestui vandentiekio ir kanalizacijos projektas". Minėtas darbas buvo sutrukdytas, nes 1934 m. perkėlė į Kauną viešųjų darbų referentą prie V.R.M.-jos, sudarant galimybę baigti studijas. Pakeitęs diplominio darbo temą, sėkmingai baigė studijas, išgydamas dipl. statybos inžinieriaus vardą. Tų pačių

metų rudenį jį pašaukė atlikti karinę prievolę Karo mokykloje. Po vienerių metų, atsisakęs pasiūlymo pasilikti Karo mokykloje ir pereiti į aktyviają karo tarnybą ats. j. ltn. laipsniu, sugrįžo į V.R.M.-ją. Buvo paskirtas Ukmergės apskrities inžinieriumi, kur dirbo iki 1939 metų vėlyvo rudens, palikęs savo darbo gana ryškius pėdsakus. Be eilinių apskrities inžinieriaus pareigų, kurios buvo labai įvairios, suprojektavo ir įvykdė ūkio būdu šešių kompleksų mūrinių pradžios mokyklų statybą Kavarske, Želvoje, Širvintose; pastatė gana didoką Liukonių ažuolinį tiltą; sutvarkė Užulėnio rajone, prezidento Antano Smetonos tėviškėje, reikalingiausių kelių tinklą; paruošė Ukmergės apskrities miesteliams ir didesniems bažnytkaimiams statybų tvarkymo planus; suprojektavo ir įvykdė Ukmergės mieste Ligonijų kasos rūmų statybą.

1939 metais Vasario 16-tosios proga Respublikos Prezidento aktu gavo D.L. kunigaikščio Gedimino IV laipsnio ordiną.

1939 metų vėlyvą rudenį perkeltas į Vilnių. Čia buvo vyr. miesto inžinieriaus-architekto pavaduotoju. Be tiesioginių savo pareigų Vilniaus technikume dėstė bendrąją statybos kursą. Taip pat prisidėjo prie Amatų mokyklų instituto steigimo. Jame vėliau lektoriavo.

Pirmosios bolševikinės okupacijos metu pakeitė tarnybą, perėjo dirbti į banką vyr. inspektorium - inžinierium, kuriam reikėjo finansuoti visas valstybines statybas. Taip pat turėjo suorganizuoti ir Pram-Projekto Vilniaus skyrių.

Užpuolus naciams sovietų sąjungą ir dar neižengus vokiečiams į Vilnių, Sukilėlių štabas sudarė Vilniaus miesto komitetą, kurio uždavinys buvo sudaryti, t.y., atstatyti lietuvišką administraciją. Naujasis burmistras Krutulyš išakė tuojau pat atstatyti buvusią Statybos skyriaus administraciją, skirdamas A. Paškevičių vyriausiu miesto inžinieriumi - Statybos skyriaus viršininku.

Pasikeitė Vilniaus miesto burmistras - naujuoju tapo plk. ltn. Karolis Dabulevičius, kuris Vilniaus miesto komitete atstovavo išsilaisvinusiems lietuviams kariaus. Naujasis miesto vadovas pakvietė vyriausią miesto inžinierių būti pirmuoju iš jo trijų pavaduotojų, o taip pat tvarkyti visus miesto savivaldybės inžinerijos skyrius ir padalinius. Šias pareigas ėjo iki pasitraukimo į vakarus. Vokietijoj iki karo pabaigos trumpai gyveno Misdroy, Greifswalde ir pagaliau Neumünstery, kur Arbeitsamtas paskyrė prie atstatymo darbų, tvarkant subombarduotas vandentiekio ir kanalizacijos linijas.

Vokietijai kapituliuojant, pateko į anglų zoną, kurioje prasidėjo stovyklinio žmogaus - "displaced person" (D.P.) gyvenimas. Tai buvo Neumünsterio ir Klein Wittensee lietuvių stovyklos. Apie 95% ten praleisto laiko A. Paškevičius ėjo komiteto pirmininko ar stovyk-

los komendanto pareigas.

Prasidėjus emigracijai į užjūrį, 1949 metų pavasarį su visa šeima atvyko į Kanadą. Tai vienintelė tokia paskata - "Engineers for Canada", kai buvo leista visai šeimai vykti kartu. Pradžioje trumpai dirbo pas privatų architektą inž. braižytoju. Netrukus pavyko pereiti į Federalinės valdžios Civil Service darbą - Krašto apsaugos ministeriją. Čia išdirbo 25 metus pastatų konstrukcijų inžinierium (structural engineer). Pradėjo "technical officer" žemiausiu atlyginimu, o išėjo pensijon vyr. inžinierium.

Apsigyveno Kanados sostinėje Ottawoje. Čia tuoju pat pirmosiomis dienomis išjungė su žmona į Lietuvį bendruomenės lietuvišką gyvenimą. Ištisus 46 metus aktyvus šios bendruomenės gyvenimo dalyvis. Buvo vienas iš PLIAS Ottawos skyriaus steigėjų ir pirmasis valdybos pirmininkas, vienuolika kartų Kanados Lietuvių b-nės Ottawos apylinkės pirmininkas. Taip pat buvo Mažosios Lietuvos igaliotinis, Spaudos platintojas, bažnyčios komiteto pirmininkas, Tautos fondo ir archyvininės medžiagos igaliotinis. Nuo Lietuvų fondo įsisteigimo Kanadoje iki šiol tebeina šios apylinkės igaliotinio pareigas. Nors Ottawos apylinkė yra viena iš mažesniųjų, bet, pagal gyventojų skaičių sukauptomis Fondui lėšomis, pirmąja visų apylinkių tarpe. Jai priklauso 150 - 200 asmenų, kurie per 32-jus metus suaukojo Lietuvų fondui 37,000 su viršum dolerių.

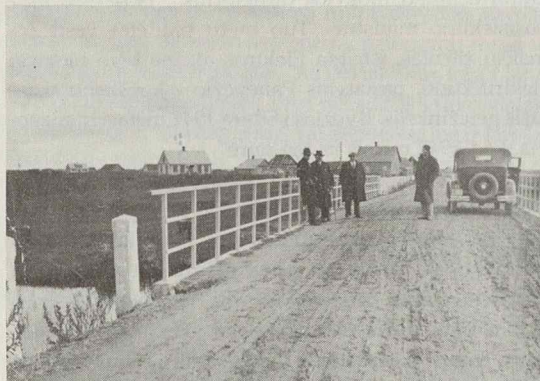
Įsisteigus Kanadoje Lietuvų tautodailės institutui, kurio skyriai apėmė visą vienu metu laisvąjį pasaulį, per ištisus 17-ka metų buvo Instituto tarybos pirmininku. 1994 metais per suvažiavimą buvo pakeltas į instituto garbės narį. Bet šiais metais per suvažiavimą atsisakė šių pareigų, sutiko pasilikti tik Tarybos nariu - ryšininku su valdžios įstaigomis Ottawoje.

Pataruoju metu pergyveno didelius sunkumus. Mirus žmonai, A. Paškevičius tuo pačiu metu pats buvo ligoninėje, turėjo net dvi operacijas. Vėliau, išėjęs

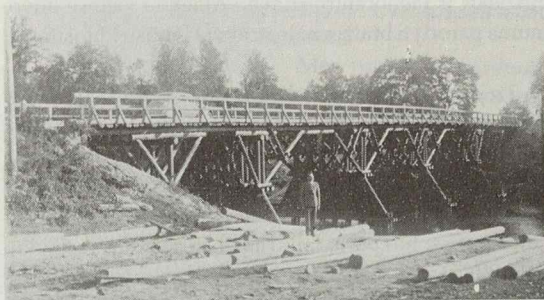
iš ligoninės, buvo priverstas apsigyventi slaugos namuose, Ottawos priemiestyje Nepean, Ont., kur šiuo metu dar ir tebegyvena. P.A.

Kavarsko, Ukmergės apskr., šešių komplektų pradžios mokyklos rūmai, pastatyti 1938 m. Projektas dipl. inž. A. Paškevičiaus (matosi nuotraukoje) ir inž. P. Jurėno.

Parovėjos gelžbetoninis tiltas. Nuotraukoje tilto priėmimo komisija su A. Paškevičium, buvusiu Biržų apskr. inžinierium.

Liukonių, Ukmergės apskr., ažuolinis tiltas per Širvintos upę, statytas 1937 m. Projektas dipl. inž. K. Jovarausko. Nuotraukoje darbų vykdytojas, buvęs apskrities inž. A. Paškevičius.

Namas Rožių alėjoje, Vilniaus mieste, kur nuo 1939 metų gyveno inž. A. Paškevičius.

INŽ. JOKŪBO STANIŠAUSKIO ATMINIMUI

Bevartydamas senas enciklopedijas, pamačiau inž. Jokūbo Staniškauskio veidą ir atsiminiau, kad prieš 55 metus paskutinį kartą jį mačiau Lietuvoje. Iki šio laiko niekur nepastebėjau, kad jis būtų paminėtas mūsų technikinėje spauldoje.

Žinau, kad inž. J. Staniškauskis buvo labai griežtas, labai teisingas ir mūsų Lietuvai daug gero padaręs patriotas. Aš buvau jo mokinys. Nepažinau jo asmeniškai ir nepažįstu jo giminių, bet patyriau su juo keletą neužmirštamų susitikimų.

Pradžiai keli faktai iš enciklopedijos: "Jokūbas Staniškauskis gimė 1892 m. sausio 24 d. Paslužnių, Švėkšnos valsčiuje, Tauragės apskrityje. 1917 metais Maskvoje gavo Geodezijos inžinieriaus laipsnį. Grįžęs į Lietuvą 1920 metais, dėstė Dotnuvos žemės ūkio akademijoje. 1927-1934 m. - Kėdainių Aukštesniosios kultūrtechnikų mokylos direktorius. 1934-1938 m. - Susisiekimo ministras. Tuo metu pradėtas vesti Žemaičių plentas, įsteigta Elektros akcinė b-vė Lietuvai elektrifikuoti, pastatytas Panevėžio - Joniškėlio siaurasis geležinkelis. Išvežtas į Sibirą 1941 metais ir, manoma, kad 1942 metais jis ten mirė".

Pirmą kartą inž. Jokūbą Staniškauskį sutikau 1929 metais, kai sužinojau, kad, buvusių kunigaikščių Radvilų rūmuose Kėdainiuose, yra įsteigta kažkokia inžinerijos mokykla, pavadinta Aukštesnioji kultūrtechnikų mokykla. Jos tikslas pagelbėti ūkininkams, kurie tada masiškai skirstėsi į vienkiamius. Įstoti į šią mokyklą užteko šešių, iš buvusių tais laikais aštuonių, gimnazijos klasių, mokslas truko trejus metus, buvo galimybė gauti ir stipendijas.

Nuvažiavau gerai pasiruošęs ir egzaminus išlaikiau. J. Staniškauskas mus paskirstė atlikti vasaros praktiką prie nusausinimo (melioracijos) darbų. Tada mes gavome pirmąsias valdiškas algas.

Rugsėjo mėnesį, prasidėjus mokslui, pirmoji pamoka buvo hidraulika. Dėstė pats mokyklos direktorius. Daug nekalbėdamas paaiškino, kad dažnai mums reikia žinoti teisingą upėje prabėgančio vandens kiekį. Todėl neužtenka paprastosios formulės, reikia įvesti upės dugno ir krantų šiurkštumo koeficientus. Visą gražiai paaiškino, o mes tai užsirašėme, nes tada visiems mūsų mokslams neturėjome lietuviškai parašytų vadovėlių.

Sekančią dieną egzaminai - ta pati formulė, tik skirtingi skaičiai. Trečią dieną jis mane pasikvietė į savo kabinetą. Labai susirūpinau, nes jau buvau girdėjęs, ką

reiškia tie egzaminai. Man parodė, kur padariau klaidą. Bekopijuodamas 10-vietų logaritmą, sukeičiau vietomis du skaičius, todėl negavau tikslaus, jo laukto atsakymo. Reiškia, egzaminu neišlaikiau. Šioje klasėje aš buvau vienas iš jauniausių mokinių. Supratau, kad jis pastebėjo mano ašarą - tuojau nuramino sakydamas, kad suieškojo mano įstojamuosius egzaminus, kurie buvę labai geri, todėl mane pasilieka prie "išrinktųjų". Nuo stalo paėmė kitą lapą ir, rodydamas man, paklausė, ar išstengsiu išeiti labai koncentruotą ketverių metų programą per trejus metus, kur be geodezijos bei melioracijos, dar yra statyba, sauskeliai, tiltai ir gelžbetonas. Aš jam pažadėjau ir ištesėjau.

Taip pat pastebėjau, kaip daug jis rūpinosi ir kitais savo mokiniais. Tai atsitiko braižykloje. Aiškai girdėjau, kai pavardėmis pasišaukė kelis mokinius, kurie buvo prie gretimo stalo, ir jiems kalbėjo: "Aš pastebėjau, kad kai kurie šlubuojate vokiečių kalbos pamokose. Esu susirūpinęs. Kai pradėsite mokytis gelžbetoną iš vokškų 'Betono - Kalendorių', ir, jeigu neteisingai suprasite nors vieną žodį, gali įvykti jūsų apskaičiavimuose klaida, nuo kurios gali nukentėti žmonių gyvybės". Girdėjau, kaip visi mokiniai jį suprato ir jam pažadėjo daugiau "pasispausti".

Kitą kartą mes visi džiaugėmės, kad tas mūsų Staniškauskis stengėsi mus paruošti nežinomai ateičiai. Įėjo iš Kauno atvažiavęs simpatiškas žmogus. Jis susipažino su mumis sakydamas: "Esu architektas Jasiukaitis. Jums dėstysiu Statybos kursą. Nemokysiu, kaip projektuoti bažnyčias ar karalių rūmus, nes šitas kursas yra kukliai pavadintas Žemės ūkio statyba. Iš anksto jus perspėju, kad visus skersinius pjūvius turėsite man braižyti pastorintomis linijomis".

Dabar, rašydamas po daugelio metų, nenoriu užmiršti fakto, kad mes buvome mokyklos direktoriaus dėka nuvežti į Kauną. Tuo metu buvo statomi Karo muziejus ir Pienocentro rūmai. Abiejose vietose buvo mums parodyti braižiniai ir atsakyta į mūsų klausimus.

Treji mokslo metai prabėgo labai greitai. Turėjome daug išmokti ir sunkiai dirbti. Nuo aštuntos valandos ryto iki penktos valandos vakaro išklausyti paskaitas, jas užsirašyti ir pasiruošti sekančiam dienai. Nuo šeštos valandos vakaro ir dažnai iki vienuoliktos valandos nakties buvo tuo pačiu laiku atliekami kartais net kelių projektų darbai. Labai varginantis buvo tušu ant storų, didelių "watmano" lakštų projektų braižymas.

1932-ųjų metų pavasaris - išleidžiamieji egzaminai. Taip atsitiko, kad iš visų dėstomųjų dalykų surinkau penketukus. Tais laikais penketo pažymys reiškė, kad

viskas labai gerai.

Mokyklos direktorius vėl pasišaukė mane į savo kabinetą ir, daug negaišęs, nustebino pasakydamas, kad esu pasamdytas į Žemės ūkio rūmų statybos skyrių! Jis užrašė architekto Švipo pavardę ir šį adresą: Donelaičio 2, Kaunas.

Nuvykau. Po kelių susipažinimo dienų mane nu-siuntė pasipraktikuoti pas labai patyrusį žmogų- Šiaulių apskrities žemės ūkio statybos vedėją.

1936-ųjų metų vasara. Aš pats savo žinioje turėjau Kretingos apskritį. Nuvažiauvau į Klaipėdą traukiniu pasiklausyti naujos operos. Vėlai naktį grįžau į stotį ir laukiau traukinio. Išgirdau greit praeinantį didelį žmonių būrį su keistai skambančiais matavimo instrumentais. kažkas pašaukė mane pavarde. Atpažinau Susisiekimo ministrą iš veido. Jis labai susirūpinusio tėvo balsu paklausė, ką aš beveikiantis taip vėlai stotyje. Atsiminiau mums visiems jo nuolatinį rūpestį mokslo laikais. Todėl tuojau paaiškinau apie ilgai užtrukusią operą. Pastebėjau, kad jo palydovai aiškiai nerimavo, bet jis vistiek klausinėjo toliau, kaip man viskas sekasi. Labai skubėdamas pasakiau: "Tamstos dėka man sekasi labai gerai. Pereitais metais suprojektavau ir prižiūrėjau Kretingos šaulių namų statybą. Vakar gavau pranešimą iš Karo mokyklos, kad esu priimtas aspirantu į Inžinerijos kuopą. Bandysiu gauti atsargos jaunesniojo leitenanto laipsnį". Ministro veidas nušvito

ir, pakėlęs galvą aukštyn, pasakė savo palydovams: "Aš to iš jo ir tikėjau". Po to visi nuskubėjo į jų laukiančią automotrisą.

1941 metų birželio mėnuo. Prasidėjo pirmieji išvežimai į Sibirą. Per Vilnių važiauvau į namus aplankyti savo sergančius tėvus. Eidamas per Vilniaus geležinkelio stoties didžiąją laukiamąją salę labai nustebau, nes man ji atrodė beveik tuščia. Mačiau, kad kažkas stovėjo salės centre - ten buvo areštuojami žmonės. Visi kiti stovėjo susispaudę pasieniuose. Kai paklausiau, kad čia atsitiko, niekas nieko neatsakė. Tik vienas senukas labai puikia žemaitiška tarpe man pasakė: "Ten areštuoja Jokūba Stanišauskį, buvusį laisvosios Lietuvos Susisiekimo ministrą. Ši rytą jau areštavo jo žmoną. Jis pats niekam niekuo nenusikaltes, atėjo ieškoti teisybės ir ją išvaduoti. Atrodo, kad jis patikėjo mūsų priešo naujai nukaltu melu, kuris dabar rėkia per visus radius ir bado akis visų laikraščių antraštėse - mes vežam tik liaudies priešus. Jis, matyt, užmiršo, kad šitie žmonės jėga buvo atskirti nuo bažnyčios, kad jie neteko sąžinės dėl savo asmeniškų patogumų ir dėl to atlieka šiuos juodus darbus. Aš tvirtai tikiu, kad Lietuva vėl kelsis, paklydusios avys vėl sugrįš į savo vietas, mūsų Lietuva, Marijos žemė, vėl atgaus sąžinę ir taip jai reikalingą teisingumą. Aš žinau. Aš esu vienuolis ir kunigas". Tai visą pasakę, dingo minioje tarp žmonių.

Inž. Bronius Maželis

Dolerio-lito kurso santykio realybė

Straipsnyje "Lietuva jūrų valstybė" (*Technikos Žodis*, Nr. 1, 1996) rašoma, kad lito pririšimas prie dolerio kursu vienas US doleris lygus keturiems litams yra dirbtinas ir, gal būt, yra naudingas dėl eksporto ir turizmo skatinimo. Klaidingas galvojimas. Iš tikrųjų yra visai priešingai. Dabartinis dolerio nuvertinimas labai nenaudingas eksportui ir turizmui.

Paiimkime šį pavyzdį. Mes negalime parduoti sviesto vokiečiams, nes lietuviško sviesto kaina yra aukštesnė negu jų vietinio vokiško. Jeigu kursas tarp dolerio ir lito būtų, sakykime, vienas doleris lygus aštuoniems litams, tai užsienio importuotojas už tuos pačius pinigus galėtų nupirkti dvigubai daugiau mūsų sviesto negu dabar, kai vienas doleris lygus keturiems litams. Mūsų produktai jam pasidarytų pigesni, kas skatintų eksportą.

Tas pat būtų ir užsieniečiui turistui. Jisai, išsikeitęs savo pinigus, gautų dvigubai daugiau litų, o tas skatintų turizmą.

Dabartinis dirbtinas dolerio nupigginimas labai kenkia krašto ekonomikai, bet yra naudingas sukčiams ir vagims, prie kurių priklauso ir daug aukštųjų valdžios pareigūnų. Pavogtus ir nelegaliai įgytus pinigus jie paverčia doleriais ir perveda į užsienio bankus savo sąskaiton.

Daug žemės ūkio produktų importuojama iš užsienio, nes prie dabartinio dirbtinai nupiginto dolerio tie produktai pasidaro pigesni negu vietiniai. Tai padarė buvusi sovietinės Lietuvos komunistų nomenklatūra, kuri dabar yra valdžioje. Stengiamasi nualinti kraštą ekonomiškai, nuskurdinti ir privesti prie tokios padėties, kad žmonėms atrodytų, jog sovietinėje sistemoje buvo geriau. Vedama prie to, kad pati Lietuva savo noru pultų į Rusijos glėbį.

Daug ekonomistų mano, kad finansinę realybę atitinkantis santykis tarp dolerio ir lito turėtų būti toks: vienas doleris lygus šešiams litams.

Inž. Algirdas Idika

LIETUVIAI TECHNIKINĖJE LITERATŪROJE

Skyriaus redaktorius

Dr. Jonas Bilėnas

P.O. Box 654

Melville, NY 11747

Prašome *Technikos Žodžio* (TŽ) skaitytojus ir bendradarbius siųsti savo ar pažįstamų dar *Technikos Žodyje* nespausdintą bibliografinę medžiagą apie mokslinius straipsnius, patentus, knygas, konferencijas aukščiau nurodytu adresu.

JONAS V. DANYS, (hidrotechnikos inžinierius, buvęs Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Statybos fakulteto profesorius adjunktas), "Miestai keliauja", *Technikos Žodis*, 1962, Nr.3, p. 12-15, Chicago.

J. Danys, "Prof. dr. inž. S. Kolupaila", *Technikos Žodis*, 1962, Nr. 5, p. 1-5, Chicago.

J. Danys, "Statybos inžinieriaus paruošimas mokykloje ir gyvenime", *Technikos Žodis*, 1963, Nr. 2, p. 1-4, Chicago.

J. Danys, "Prince Shoal švyturio projektavimas ir statyba", *Technikos Žodis*, 1964, Nr. 4, p.7-11, Chicago.

J. Danys, "Prince Shoal Lighthouse", International Association Lighthouse Authority Conference, Rome, 1965, Proc., Section 1-2, Paper 1, 16-10 p. Taip pat prancūziškai - "Le phare du haut-fond Prince".

J. Danys, "Fiberglass fuel tanks and towers", International Assoc. Lighthouse Authority Conference, Stockholm 1970, Proc., Sect. 1-1, Paper 10, 6-8 p.

J. Danys, "Lightpiers on friction piles in deep soft marine clay in Lake St. Peter, P.Q.", Eng. Institute of Canada, 84th Congress., Ottawa, 1970, Separate, 15-14 p.

J. Danys, C.H. Atkinson and D.L.R. Cronin. "The determination of ice forces on small structures". Eastern Snow Conference, 1971, Fredericton, Canada, pp. 9-6 p.

J. Danys, "Lightpiers on friction piles in deep soft marine clay", Canada Geotechnical Journal, 1971, Vol. 8, Nr. 3, p. 434-445, Ottawa. Atspaudas: Ottawa, 1971, 12 p.

J. Danys, "Effect of cone-shaped structures on impact

forces of ice floes", Proc. Port and Ocean Eng. under Arctic Condition (POAC), Conference, Trondheim, Norway, Vol. 1, pp. 609-620. Atspaudas: Trondheim, Technical University of Norway, 1971, 12 p.

J. Danys, C.H. Atkinson and D.L.R. Cronin. "Measurement of ice forces against a lightpier. POAC, Conference, Trondheim, Norway, Vol. 1, p. 569-581. Atspaudas: Trondheim, Technical University of Norway, 1971, 13 p.

J. Danys, "Effect of ice forces on some isolated structures in the St. Lawrence River. IAHR", Symposium on Ice, Leningrad, 1972, Proc., pp. 229-233.

J. Danys, "Earth and rockfill mound on soft clay in Lake St. Peter, P.Q.", Conference Geotechnical Society, 25th Geotechnical Conference, Ottawa, 1972, 7 p.

J. Danys, "Effect of ice and wave forces on the design of Canadian offshore lighthouses. CSCE". First Canadian Hydr. Conf. Edmonton, 1973, Proc., pp. 601-621.

J. Danys, "Construction methods of the Canadian offshore lighthouse". 87th Eng. Inst. Canada Congress, Montreal, 1973, pp. 5-7.

J. Danys, "Dabartiniai ledų jėgų dydžio parinkimo būdai įtvarų projektavimui", II Mokslo ir kūrybos simpoziumas, Chicago, 1973.

J. Danys, "Construction methods of the Canadian offshore lighthouses". Engineering Journal, Vol. 57, No. 3/4, pp. 7-9, Montreal. Atspaudas: Montreal, 1974.

J. Danys ir J. Gimbutas, "Steponas Kolupaila". Chicago, 1974, 464 p.

J. Danys, "Effect of ice and wave forces on the design of Canadian offshore lighthouse". Canadian Journal of Civ. Engineering, 1975, Vol. 2, Nr. 2, pp. 138-153. Ottawa. Atspaudas: Ottawa, 1975, 16 p.

Discussion of J. Danys paper 'E', "A monopod drilling system for the Canadian Beaufort Sea" by W. Jazrawi and J.F. Davies. Soc. Naval Arch. and Marine Eng., Symposium on Ice Breaking Technology, Montreal, 1975, Proc., pp. E 25-27.

Offshore installations to measure ice forces on the lightpiers in Lac St Pierre". Int. Assoc. Lighthouse Auth. (IALA), IX Conference, Ottawa, 1975, Section 0-1, Paper 2, 24 p. Taip pat prancūziškai - "Installations au large pour mesurer la force des glaces sur les piliers dans le Lac Saint-Pierre".

J. Danys, "Lightpiers on very weak foundation", IALA, IX Conference. Ottawa, 1975, Section 1-1, Paper 1, 24 p.

J. Danys and Jacques Auger, "New automated lighthouse at Ile aux Coudres", IALA, IX Conference. Ottawa, 1975. Section 1-1, Paper 11, 19 p. Taip pat prancūziškai - "Nouveau phare automatique à l'île aux Coudres".

J. Danys and F.G. Bercha, "Determination of ice forces on a conical offshore structure", POAC, 3rd International Conference, University of Alaska, 1975. Abstracts, pp. 211-215.

J. Danys, "Ice movement control by the artificial islands in Lac St. Pierre", IAHR, 3rd International Symposium on Ice Problems, Hanover, USA, 1975. Proc., pp. 81-91. Atspaudas: Hanover, USA, 1975, 11 p.

Dr. ROMUALDAS VISKANTA, (Purdue University, W. Lafayette, IN), "Solar Radiative Transfer in Solid and Fluid Systems", in Heat Transfer: Korea - US Seminar on Thermal Engineering and High Technology, edited by J.H. Kim, S.T. Ro and T.S. Lee, Hemisphere Publishing Corp., Washington, DC, 1988, pp. 383-408.

A. Ungan and R. Viskanta, "State-of-the Art Numerical Simulation of Glass Melting Furnaces", Ceramic Engineering and Science Proceedings 9 (3/4), 203-220, 1988.

R. Viskanta, "Combined Conduction and Radiation in Semitransparent Substances", in Thermal Conductivity 19, edited by David W. Yarbrough, Plenum Press, New York, 1988, pp. 5-19.

R. Viskanta, "Heat Transfer During Melting and Solidification of Metals". J. Heat Transfer 110, 1205-1219.

R. Viskanta and M.P. Menguc, "Modeling of Radiative Heat Transfer", in Encyclopedia of Environmental Control Technology, Volume 1, Control Technology, P.N. Cheremisinoff, Editor. Gulf Publishing Corp., Houston, 1988, Chapter 23.

R. Viskanta and M.P. Menguc, "Radiative Transfer in Dispersed Media", Appl. Mech. Rev. 42, 1989, 241-259.

C. Beckermann and R. Viskanta. "Experimental Study of Melting of Binary Mixtures with Double-Diffusive Convection in the Liquid", Exp. Thermal Fluid Sci. 2, 1989, 17-26.

C. Beckermann and R. Viskanta. "Effect of Solid Subcooling on Natural Convection Melting of a Pure Metal", J. Heat Transfer 111, 1989, 416-424.

S. Chellaiah and R. Viskanta. "Freezing of Water Saturated Porous Media in the Presence of Natural Convection: Experiments and Analysis". J. Heat Transfer 111, 425-432, 1989.

K. Sasaguchi and R. Viskanta. "Phase Change Heat Transfer During Melting and Resolidification of Melt Around Cylindrical Heat Source(s)/Sink(s)". J. Energy Resources Eng. 111, 43-49, 1989.

J.A. Weaver and R. Viskanta, "The Effects of Anisotropic Heat Conduction on Solidification", Num. Heat Transfer 15, 181-195, 1989.

D.A. Zumbrunnen, R. Viskanta and F.P. Incropera. "The Effect of Surface Motion on Forced Convection Film Boiling Heat Transfer". J. Heat Transfer 111, 760-766, 1989.

D.A. Zumbrunnen, F.P. Incropera and R. Viskanta. "Convective Heat Transfer Distributions on a Plate Cooled by Planar Water Jets". J. Heat Transfer 111, 889-896, 1989.

A.A. Mohamad and R. Viskanta, "Stability of Lid-Driven Shallow Cavity Heated from Below", Int. J. Heat Mass Transfer 32, 2155-2166, 1989.

S. Maruyama, R. Viskanta and T. Aihara, "An Active Thermal Protection System Against Irradiation". J. Thermophys. Heat Transfer 3, 389-394, 1989.

C. Beckermann and R. Viskanta, "An Experimental

Study of Solidification of Binary Mixture with Double-Diffusive Convection in the Liquid", Chem. Eng. Commun. 85, 135-156, 1989.

A.A. Mohamad and R. Viskanta. "An Evaluation of Different Discretization Schemes for Natural Convection in Low Prandtl Number Fluids in Cavities", Num. Heat Transfer B. 16,179-192, 1989.

M. Matsushima and R. Viskanta. "Effects of Internal Radiation on Convection and Heat Transfer in a Vertical Crystal Growth Configuration", in Proceedings of the 26th National Heat Transfer Symposium of Japan, Sendai, Vol. 1, pp. 205-207, 1989.

K.S. Chapman, S. Ramadhyani and R. Viskanta, "Modeling and Analysis of Heat Transfer in a Direct-Fired Batch Reheating Furnace", in Heat Transfer Phenomena in Radiation, Combustion and Fires, edited by R.K. Shah, ASME, New York, 1989, HTD-Vol. 106, pp. 265-274.

S. Chellaiah and R. Viskanta, "Melting of a Frozen Porous Medium in the Presence of Natural Convection", in Multiphase Flow, Heat and Mass Transfer, edited by R.K. Shah, ASME, New York, 1989, pp. 21-29.

Dr. PRANAS ZUNDĖ (Georgia Institute of Technology, Atlanta, GA) and K.M. Tao, "On Levy's Identification: Its Generalization and Applications". Int. J. Systems Sci., Vol. 12, No. 11, 1981, pp. 1317-1334.

V. Venkata Rao and P. Zunde, "Some approaches to Modeling Large Scale Information Systems". Nissat Newsletter, New Delhi, India, 1982, Vol. 4, No. 2, pp. 11-17 and No. 4, pp. 7-10.

V.V. Rao and P. Zunde, "Some Approaches to Modeling Complex Information Systems". Information Processing and Management, Vol. 18, No. 3, 1982, pp. 151-160.

P. Zunde, "A Semiotic Approach to Information Value". M. Herzfeld and M.D. Lenhart (eds.), Semiotics 1980, Plenum Press, New York, NY, 1982, pp. 587-594.

P. Zunde, "Modeling National Science and Technology Information Systems (NSTIS): Problems and Prospects". Proceedings Third Indo-US Workshop on Scientific and Technological Information, Dept. of Science and Technology, New Delhi, India, 1983, pp. 11-18.

V. Venkata Rao and P. Zunde, "Techniques of Modeling Large Scale Scientific and Technical Information

Systems". Proceedings Third Indo-US Workshop on Scientific and Technological Information, Dept. of Science and Technology, New Delhi, India, 1983, pp. 8-10.

P. Zunde, "Empirical Laws for Information Systems Design". In: A. Debonds and A.G. Larson (eds.), Information Science in Action: System Design, Vol. I, M. Nijkoff Publ., The Hague, 1983, pp. 152-171.

P. Zunde, "Selected Bibliography on Information Theory Application to Information Science and Related Subject Areas". Information Processing and Management, Vol. 20, No. 3, 1984, pp. 417-497.

A.G. Guy and P. Zunde, "The Impact of 'Informational Entropy' of Disproof of the Boltzmann Relation". Proceedings of the 2nd Efiss Symposium, Plenum Press, New York, NY, 1985.

P. Zunde, "Information Theory and Information Science". In: Heilprin, L.B. (ed.), Towards Foundations of Information Science, Knowledge Industry Publications, White Plains, NY, 1985, pp. 35-45.

P. Zunde, "Information Science Laws and Regularities: A Survey". J. Rasmussen and P. Zunde (eds.), Empirical Foundations of Information and Software Sciences (III), Plenum Press, New York, NY, 1987, pp. 243-270.

A.M. Pejtersen, S.E. Olsen, and P. Zunde, "The Term Association Thesaurus: An Information Processing Aid Based on Associative Semantics". J. Rasmussen and P. Zunde (eds.), Empirical Foundations of Information and Software Sciences (III), Plenum Press, New York, NY, 1987, pp. 175-186.

P. Zunde, H. Zhou, "Quantitative Regularities of the Diversity of Lexical Meaning". P. Zunde and D. Hocking (eds.), Empirical Foundations of Information and Software Sciences (V), Plenum Press, New York, NY, 1990, pp. 385-409.

PATENTAI

ALVYDAS PETRAS KARAŠA (Black & Decker Mfg. Co., Towson, MD) gavo su koautoriais septynis U.S. patentus. Šiame *Technikos Žodžio* numeryje spausdiname keturis jų patentus, išduotus šiomis datomis: 3,641,749 - Feb. 15, 1972; 3,869,089 - Mar. 4, 1975; 3,892,359 - July 1, 1975; 3,999,110 - Dec. 21, 1976.

**BAFFLE FOR ELECTRIC
LAWNMOWER****3,641,749**

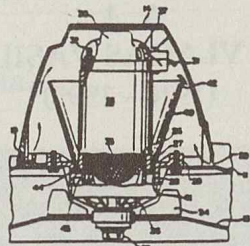
Inventors: John R. Dwyer, Jr., Timonium; Alvydas P. Karasa, both of Baltimore, Md.

Assignee: The Black and Decker Manufacturing Company, Towson, Md.

Filed: Oct. 5, 1970

Appl. No.: 77,884

8 Claims, 3 Drawing Figures

ABSTRACT

An electric lawnmower which includes a deck mounted on wheels and a blade mounted for rotation under the deck to cut grass. An electric motor is supported by the deck for rotating the blade upon actuation of a switch. The motor extends above the deck and is enclosed by a shroud. Air passages are defined between the bottom of the shroud and the deck to permit air to enter and be pulled through the motor by a fan for cooling purposes. A baffle is positioned between the motor and the passages to block any straight line communication therebetween so that the airflow is forced to turn and contaminants carried thereby are substantially removed before it enters the motor.

**SPRAY APPARATUS OPERABLE BY
PRESSURIZED AIR****3,892,359**

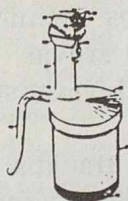
Inventors: John Robert Dwyer, Jr., Timonium; Alvydas Petras Karasa, Baltimore; Jonathan Durand Bell, Towson; James Lawson Allen, Cockeysville, all of Md.

Assignee: The Black and Decker Manufacturing Company, Towson, Md.

Filed: Oct. 24, 1973

Appl. No.: 409,188

8 Claims, 6 Drawing Figures

ABSTRACT

A paint spray gun operable by pressurized air is provided. The paint spray gun includes a container for holding paint and pressurized air and a paint spray head for receiving paint from the container and mixing the paint with a continuous flow of pressurized air to produce a paint spray. First and second fluid paths are provided between the container and the spray head to allow paint and air, respectively, to flow from the container to the paint spray head. In a preferred embodiment, a manually operable valve is provided in the first fluid path for controlling the flow of paint from the container to the paint spray head. The paint spray head is mounted on a displaceable actuator of the valve and a manually operable trigger mechanism is provided for engaging and moving the paint spray head to displace the actuator to open the valve to permit paint to flow to the paint spray head.

BATTERY PACK AND LATCH**3,999,110**

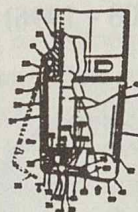
Inventors: Lee Webber Ramstrom, Kingsville; Alvydas Petras Karasa, Belair; Stanley Alan Markle, Lutherville, all of Md.

Assignee: The Black and Decker Manufacturing Company, Towson, Md.

Filed: Feb. 6, 1975

Appl. No.: 547,646

33 Claims, 12 Drawing Figures

ABSTRACT

Securing means particularly for slide-in type battery pack to be used in cordless electric power tools. An L-shaped latch is pivoted on the tool, and its short leg cooperates with a release mechanism at the remote end of the battery pack. A release member, spring loaded on the battery pack, urges the latch away from the pack during disengagement. A thermostated subassembly of the cells within the battery pack is also disclosed.

**TRIGGER ASSEMBLY FOR MANUALLY
OPERABLE SPRAY APPARATUS****3,869,089**

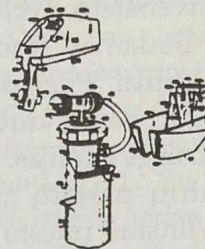
Inventors: Alvydas Petras Karasa, Baltimore, Md.; Jonathan Durand Bell, Kooskia, Idaho

Assignee: The Black and Decker Manufacturing Company, Towson, Md.

Filed: Jan. 3, 1974

Appl. No.: 430,535

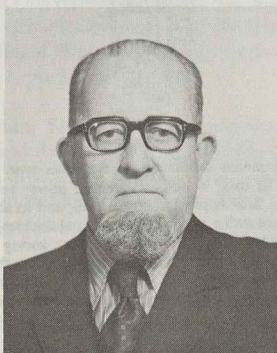
20 Claims, 9 Drawing Figures

ABSTRACT

A trigger assembly for a manually operable paint spray gun is provided. The paint spray gun includes a container for holding paint and pressurized air, an upright handle on the container which supports an aerosol valve provided with a displaceable actuator for controlling the flow of paint from the container, and a paint spray head mounted on the actuator in fluid communication with the aerosol valve. The trigger assembly comprises a cup-shaped trigger saddle mounted on the handle and a manually operable, hood-shaped trigger member pivotally mounted on the trigger saddle for engaging and moving the paint spray head to displace the actuator to open the aerosol valve. The trigger saddle and trigger member provide a protective housing which surrounds the paint spray head and aerosol valve.

MIRUSI MŪSIEJI

A. A.
DIPL. INŽ. POVILAS PUZINAS
(1908 - 1996)

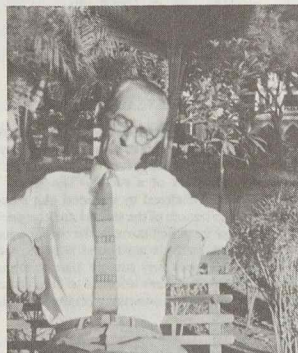
Povilas Puzinas gimė 1908 metais Taškente inžinieriaus šeimoje. Gyveno ir mokėsi Čardžosio mieste, kur jo tėvas buvo geležinkelio viršininkas. Tėvui mirus, motina su juo grįžo į Lietuvą ir gyveno Panevėžyje. Čia Povilas lankė gimnaziją. Vėliau įstojo Rygos mieste į privačią technikos mokyklą, kurią baigęs grįžo į Kauną ir pradėjo lankyti Kauno universiteto Technikos fakulteto statybos skyrių. Būdamas studentu priklausė studentų technikų Vyrių "Plienai", kur pasireiškė muzikaliu studentišku dainų kūrėju. 1936 metais sukūrė šeimą, jau baigęs studijas.

Dirbo prie įvairių pastatų statybos, plento darbų, o vėliau Vilniaus miesto valdybos butų skyriuje ir Panevėžio miesto statybos skyriuje. Nuo 1944 iki 1947 metų valstybiniame statybos trešte, Nr.1 planavimo skyriuje. Iki pensijos 1976 metų dirbo Lietuvos valstybinio plano komitete.

Povilas Puzinas mirė 1996 m. sausio 10 d. nuo pakartotinio insulto. Palaidotas Vilniuje, Žvėryno kapinėse, prie savo žmonos Irenos (Vasiliauskaitės). Nuliūdime liko duklė dr. Renata Gervienė su šeima Vilniuje.

*Dr. A. Kšivickienė ir
inž. A. Didžiulis*

A. A.
DIPL. INŽ. VLADAS VASILIAUSKAS
(1910 - 1995)

Kolumbijoje, Neiva mieste, mirė ten pagarsėjęs statybos inžinierius Vladas Vasiliauskas.

Gimė Vilniuje 1910 m. lapkričio 1 d. Vėliau mokėsi ir baigė "Aušros" berniukų gimnaziją Kaune. Po baigimo įstojo į Vytauto Didžiojo universiteto Technikos fakultetą. Sėkmingai atlikęs studijas, baigė universitetą, įgydamas diplomuoto statybos inžinieriaus titulą. Po baigimo dirbo savo srityje. Bestudijuodamas Kaune, aktyviai dalyvavo studentų technikų Vyrių "Plienai".

1944 metais teko trauktis į Vokietiją. 1949 metais iš Vokietijos išvyko nuolatiniame apsigyvenime į Kolumbiją. 1955 metais nuolatos dirbo "Manner & Cia" statybos firmoje, kur pasireiškė kaip iškilus, kultūringas ir mėgiamas asmuo, pasižymėjęs savo charakteringu futuristiniu stiliumi statybos projektuose, išimtinai Naiva mieste, kur ir gyveno.

Netekus inž. Vlodo Vasiliausko, liko skaudi žymė širdyse tų, kurie jį mylėjo: jo žmona Helenita ir artimi giminės Kanadoje ir Lietuvoje.

*Dr. A. Kšivickienė ir
inž. A. Didžiulis*

TECHNIKINĖ APŽVALGA

Paroušė Dr. S. Bačkaitis

Liguisti pastatai

Jau daugiau negu dvylika metų tarnautojai, darbininkų unijos, sveikatos apsaugos pareigūnai, savininkai ir architektai ginčijasi dėl liguisto pastatų sindromo. Tai slogos pobūdžio simptomų rinkinys, kankinantis daug žmonių, dirbančių daugiaukščiųose įstaigų pastatuose, kurių langai yra aklinai uždaryti. Sveikatos apsaugos darbuotojai pastatų ore surado apie 1,500 įvairių rūšių bakterijų bei cheminių nešvarumų. Jie atsirado iš kilimų ir įstaigose naudojamų mašinų. Problemos pasidarė tam tikrais atvejais tokio aštraus pobūdžio, kad pastatai turėjo būti evakuoti ir oro apdorojimo sistemos pakeistos, nes tarnautojai pradėjo masiškai skustis galvos skausmais, vėmimu ir pakilusi kraujo spaudimu.

Maždaug 30% iš 4,4 mln. JAV įstaigų pastatų turi aklinai uždarytus langus. Uždaro pastato sistema buvo įvesta, norint sumažinti apšildymo ir atšaldymo išlaidas. Panaudojo oro apdorojimo sistemą, kuri turėjo apvalyti ir percirkuliuoti esantį pastate orą. Pagal pastatų statybos taisykles iki šiol buvo reikalaujamas tik 1/4 ku.m/min. šviežio oro primaišymas. Oro kokybės pagerinimui statybos taisyklių sudarytojai planuoja šį primaišymo kiekį padidinti. Tačiau oro pakeitimo priemonių gamintojai tvirtina, kad tai būtų neteisingas sprendimas, nes miestuose lauko oras dažnai daugiau užterštas, negu esantis oras pastate. Jie sako, kad sprendimą galima lengviau išspręsti, išvyčius oro teršimo jautiklius ir katalizines priemones. Šiam dalykui priešinasi pastatų savininkų ir valdytojų sąjunga, tvirtindama, kad įstaigose vartojamos mašinos užteršia orą kenksmingais chemikalais.

Kol kas ši problema pagal įstatymus lieka neišspręsta, nebent teismas pastato savininką priverstų orą pagerinti. Dažniausiai tai išsprendžiama, įvedus naują oro apdorojimo sistemą, kuri daugiau primaišytų šviežio oro bei panaudotų daugiau fazinių oro filtrų. Deja, tai visa pastato savininkui yra "kartus vaistas", nes dažnai naujos oro apdorojimo sistemos įvedimas kainuoja daugiau negu pačio pastato vertė.

Metano dujos jūros dugne

1970 metų pavasarį mokslinė jūros dugno ekspedicija buvo nustebinta putojančiais gręžiniais. Šie mokslininkai neturėjo nuovokos, kodėl gręžinių korai putojo dar daugelį valandų po to, kai buvo paimti iš jūros dugno. Korai, susidedantys iš jūros nuosėdų, atrodo, kaip žvilgantys lediniai spygliai, sugulę it snaigės tarp kitų nuosėdų tamsiame jūros dugne. Tyrimai parodė, kad korių putojimo priežastis yra metano dujos, kurios išlaisvinamos iš minimų kristalų, jiems tirpstant prie normalios temperatūros. Šiuose kristaluose yra susitelkęs nemažas kiekis metano dujų, kurios susidarė, kai begalinės bakterijos "virškino" jūroje esančias organines medžiagas. Taip pagamintos jūros gilumoje aukšto spaudimo ir žemos temperatūros poveikiu metano dujos tapo lediniais kristalais, masinai iškrentančiais nuosėdomis jūros dugne.

Dabar šis keistas radinys yra vienas iš didžiausių geologinių tyrinėjimo objektų, nes, manoma, kad viso pasaulio jūrų nuosėdose yra daugiau sutelktos energijos, negu iki šiolei rasta visuose anglies, naftos ir gamtinių dujų telkiniuose. Gal tai bus ilgalaikis ateities energijos šaltinis.

Mokslininkai mano, kad jau milijonus metų vyksta metano procesas. Dėl to tam tikrose jūrų daubose randami didžiuliai metano kristalų klodai. Kadangi jie randami kelių šimtų metrų ir didesniuose gyliuose, jų eksploatavimui reikės sukurti naujas technologijas.

Dabar mokslininkai tiria šių hidratų molekulių struktūrą, kad būtų galima geriau suprasti jų savybes bei charakteristikas. Tai visa padės nustatyti, kokie technologiniai metodai būtų tinkamiausi šių energijos šaltinių eksploatavimui.

Aukštoji technologija gauda eismo pažeidėjus

Nuo 1991 metų fotoradaras bandomas įgyvendinti įvairiose JAV vietovėse, kad automatiniu būdu užfiksuotų automobilius, kurių vairuotojai nesilaiko eismo taisyklių. Ši fotografinė sistema užrašo automobilio greitį, registracijos numerį, dieną, laiką, vietovę.

Automobilio savininkas paštu gauna pranešimą, kad pažeidė eismo taisykles, todėl nubaudžiamas tam tikru mokesčiu arba turi atvykti į eismo teisimą. Kitose vietovėse, ypač miestuose, nuolatai įmontuotas fotoradaras sugauna daug eismo šviesos pažeidėjų. Eksperimentiniai duomenys parodė, kad, vairuotojai, jau žiną apie fotoradaro sekimą, buvo atsargūs - šiose vietose nusikaltimai sumažėjo 20%.

Nors šis technologinis pasisekimas yra neabejotinas, piliečių teisių grupės teismų pagalba sustabė jo tolimesnį panaudojimą, nes, sako, kad automobilio savininkas kartais gali būti apkaltintas neteisingai. Gal žmogus automobilio visiškai nevairavo, o policija, neturėdama tiesioginio įrodymo, negali teisiškai įstatymą patvirtinti, kad apkaltino tikrąjį nusižengėlį. Beto, piliečių grupės nenori, kad valstybė tokiu būdu turėtų teisę sekti piliečių judėjimą, kas su laiku galėtų suteikti totaliniams režimams nepaprasčią daugybę ginklų, įgalinant gyventojų kontroliavimą. Šio metodo panaudojimui opozicija yra tokia didelė, kad viename mieste visa išrinktoji valdžia buvo balsuotojų pašalinta, kai įvedė fotoradaro sistemą.

Automatiška kelių inspekcija

Iki šiol automobilių kelių patikrinimą atlieka inspektoriai - privažinę tam tikra vietoje, eina pėsčiomis, įvertina grindinio kokybę ir nustato, kokioje vietoje darytinas pataisymas. Netrukus JAV šis inspekcijos metodas bus pakeistas į automatizuotą "tikruoju laiku" kelio kokybės peržiūrą. Tai atliekama instrumentiniais autovežimiais, važiuojančiais normaliu greičiu. Įranga vadinasi ARAN, susideda iš video, lazerio ir kompiuterinės sistemos, specialiai pritaikytos kelio kokybės nustatymui.

Šiandieninė inspekcija yra gana lėta, nes einama pėsčiomis, atliekant tuo pačiu laiku tik vieną dalyką. ARAN sistema įgalina tą pačią inspekciją atlikti kelis kartus greičiau. Pvz., New Jersey inspektoriai dabar gali per vieną dieną patikrinti šimto su viršum mylių kelių, užuot anksčiau atliekant tik 15 mylių. Ši sistema sumažina inspekcijos ir keliautojų išlaidas. Atliekant normalią inspekciją, reikia vieną kelio juostą uždaryti. Kalifornijos kelių departamentas įkainavo užblokavimą 50,000 dol., nes, sulėtinus arba sustabdžius mašinų judėjimą, vyksta pavėlavimai, sudeginama daugiau degalų, padidėja nelaimių galimybė ir kt.

Šiuo metu ARAN sistemą naudoja 20 valstijų. Jos kaina svyruoja nuo 150 tūkst. iki 1,5 mil. dol. Kaina

priklauso nuo įrangos ir instrumentų komplikotumo. Įrengimai gali susidaryti iš kelių lazerio instrumentų, matuojančių kelio šiuurkštumą, idubimus, įtrūkimus, tarpus tarp betoninių blokų. Video aparatas tuo pačiu laiku gali apžiūrėti kelio ženklus, jų aiškumą ir taip pat užfiksuoti bendrą dangos bei pakelės stovį. Automobilių esantys kompiuteriai surinktus duomenis apdoroja, o priimtuvus, komunikuojantis su globalinės pozicinės sistemos siųstuvu, užfiksuoja matuojamas geografines koordinates. Apdoroti duomenys perveidami į centrinį kompiuterį, kuris atlieka naudos analizę ir pasiūlo galimus nustatytų problemų ištaisymo sprendimus. Atliekant ankstyvius pataisymus, prailginamas kelio dangos patvarumo laikas. Nors dar nėra sukurta programos prognozės, kaip ilgai grindinys tarnaus kelio vairuotojams, ARAN sistema suteikia galimybę objektyviai nustatyti, kur, kas ir kaip taisyti-na.

Dizelinių motorų tarša

Dizeliniai motorai veikia, išvirkščiant aukštu spaudimu degalus, prieš pat pasiekus motoro cilindryje aukščiausią oro spaudimo laipsnį. Degimo greitis kontroliuojamas pagal oro ir degalų mišinio santykį. Normaliuose dizeliniuose motoruose išmetamos dujos beveik visuomet pasižymi aukštu taršos kiekiu, susidedančiu daugiausia iš NO_x (azoto oksidų) ir didelio suodžių kiekio. Daromi bandymai šiuos taršalus sumažinti, panaudojant specialią prieškamerą, kur oro degalų mišinys iš anksto sumaišomas, dar prieš įvykstant pilnam suspaudimui pačiame cilindryje. Pasiekus aukščiausią suspaudimą, įvyksta degimas, bet jau daug geriau kontroliuojamas ir su žymiai mažesne NO_x ir suodžių tarša. Bandymuose bandoma ištirti, ar degimo procesas bus pastovus prie įvairių oro, temperatūros ir apkrovimo sąlygų.

Korozinės žalos taisymas dujų vamzdžiuose

Pakeitimas arba pataisymas korozija sužalotų dujų vamzdžių daug kainuoja. South West Research Institute laboratorijos išrado kompozicinių medžiagų bandažus, kurie tam tikru procesu apvyniojus korozija sužalotus vamzdžius, juos sutvirtina struktūriniai ir pašalina galimą dujų praleidimo pavojų.

JAV Transportacijos ministerija, išbandžius šį metodą, jį priėmė kaip patenkinamą restauravimo būdą. Čia naudojama PC kompiuterinė programa, kuri nustato kokio dydžio ir tipo koroziniai sužalojimai gali būti taisomi. TŽ

IŠ LIETUVOS SPAUDOS

Paruošė inž. G. Lazauskas

JUOZAS DANYS IR JO ŠVYTURIAI

Taip pavadinta J. Danio profesinių darbų paroda Lietuvos architektūros muziejuje (LAM) Vilniuje. Jis dvidešimt metų buvo Kanados Vandenių valdybos statybos skyriaus viršininkas. Kanadoje yra daugiau negu 400 švyturių. Šiam skyriui priklausė jų modernizavimas bei naujų statyba. Bendrai švyturiai statyti ant salų, salelių ir vandenynų pakrančių. Tik keliolika buvo pastatyta giliame vandenyje. Tokie vadinami užkrantiniais švyturiais, jų projektavimas ir statyba reikalauja sudėtingumo. Jie veikiami ne tik audros bangų, bet taip pat ir ledo jėgų, kurios Kanadoje yra didelės. Iš Danio-Daniliausko suprojektuotų 50 su viršum užkrantinių švyturių, parodoje buvo rodoma 27 spalvotos nuotraukos, kai kurie planai, statybos vykdymo diagramos ir nuotraukos. Taip pat išstatyta keletas švyturių, pastatytų ant krantų; keletas senų Kanados tradicinių švyturių nuotraukų, kad būtų galima matyti išorinės išvaizdos ir dimensijų pasikeitimus. Dėl technologijos pažangos šviesų signalų kameros pasidarė kelis kartus mažesnės, sumažėjo ir švyturių bokštai. Eksponuoti ir leidiniai, ir pranešimai tarpvalstybinėse konferencijose - Romoje, Leningrade, Stockholme, Londone (Cambridge), Ottawoje, Tokio.

Parodoje, 36 nuotraukų serijoje, parodytos vaikystės, mokslo metų, dalyvavimo lietuviškose organizacijose, ilgametės veiklos Lietuvių bendruomenėje - visuomeninėje ir politinėje srityse, nuotraukos.

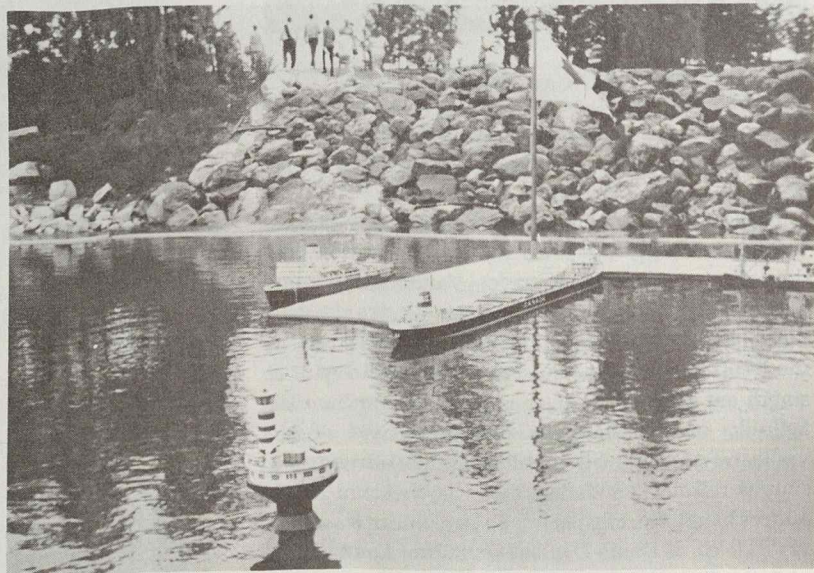
Vilniaus technikos universiteto (VTU) Architektūros fakulteto studentai padarė Prince Shoal švyturio modelį "su mirksinčiomis švyturio ugnelėmis" (J. Norkevičius, *Diena*, 1995, Nr. 268). Prince Shoal, didžiausias Kanados švyturys, buvo suprojektuotas pagal naujausius laivininkystės reikalavimus, pirmas švyturys Kanadoje, ant kurio buvo įrengta aikštelė malūnsparniams. Savo išvaizda skirtingas nuo senųjų tradicinių švyturių, todėl susilaukė daugelio žmonių dėmesio. Pasaulinėje parodoje Montrealyje 1967 metais, specialiai įrengtame mažame baseine, Prince Shoal švyturio modelis buvo šalia ledlaužio - laivo, didžiulės transporto baržos, ir

Plakatas ant įėjimo durų į Architektūros muziejų Vilniuje, kur vyko paroda "Juozas Danys ir jo švyturiai".

Pasaulinėje parodoje Montrealyje 1967 m. Kanados laivininkystės departamentas įrangė mažą baseiną, kuriame demonstravo modernias priemones laivininkystės saugumui užtikrinti. Nuotraukoje Prince Shoal švyturys su šviesos, garso ir radijo signalais.

Parodoje (iš d.) muziejaus direktorė Morta Baužienė, Vytauto Didžiojo u-to doc. Milda Danytė, Vilniaus technikos u-to doc. Algimantas Nakas.

radijo kontrolės pagalba buvo demonstruojama jų laivininkystės operacijos.

Juozas Glinskis „Lietuvos aide“ (1995, Nr. 237) pastebi: „Juozo Danio švyturiai pasižymi ne tik patikimumu, bet ir iš kitų išsiskiriančia estetinė išvaizda“.

1984-1985 metais, minint 250 metų sukaktį nuo pirmojo švyturio pastatymo Kanadoje, išleisti pašto ženklai su istorinių ir modernių švyturių vaizdais. Iš keturių pavaizduotų modernių švyturių, trys buvo suprojektuoti J. Danio, jų tarpe ir Prince Shoal švyturys.

Parodą 1995 m. lapkričio 23 d. atidarė Lietuvos architektūros muziejaus direktorė Morta Baužienė, o parodą apibūdino Vilniaus technikos universiteto doc. Algimantas Nakas. Tarp kitų kalbėtojų, VTU rektorius prof. Edmundas Zavadskas savo žodyje sakė: „Mes, lietuviai, turime didžiulius tokiuos tautos šviesuolius kaip Juozas Danys-Daniliauskas ir nuolat prisiminti juos pagerbiant, jų veiklą ir kūrybą“ (Daiva Buivydienė, *Inžinerija*, 1995, Nr. 31).

Parodą surengė Vytauto Didžiojo universiteto istorijos muziejus, bendradarbiaujant Lietuvos architektūros muziejaus darbuotojams. Ją meniškai apipavidalino VTU dailininkės R. Muralienė ir A. Ruminaitė, apie 150 nuotraukų ir kitų

rodinių išdėstant ant 24 plašetų. Paroda paminėta Vilniuje leidžiamuose dienraščiuose ir kitoje spaudoje.

Tai antra Juozo Danio darbų paroda Lietuvoje. Pirmoji įvyko Vilniaus technikos universitete 1994-1995 m., kurioje parodyta dalis inžinerinių, mokslinių studijų. Leidinių paskaitų konspektai Vytauto Didžiojo universitete 1940-1944 m. daugiausia buvo iš bendrosios statybos ir hidrotechnikos sričių.

Tuo pačiu laiku vyko ir inž. dr. Jurgio Gimbuto darbų paroda.

Paminėta "Plieno" vyrijos įkūrimo 65 metų sukaktis Kauno technologijos universitete

1996 m. vasario 22 d. sukako 65-eri metai, kai Vytauto Didžiojo universitete buvo įsteigta studentų technikų vyrija "Plienai", šūkiu "Lietuviškumas, Broliškumas, Patvara, Darbas!". 1996 metais tą pačią įsisteigimo dieną - vasario 22-ąją, ši sukaktis buvo paminėta Kauno technologijos universitete, Dizaino ir technologijų fakultete.

Kaip prof. Algirdas Matukonis, vienas iš Plieno" vyrijos globėjų, mums rašo, jog buvo ypač malonu, kad *Technikos Žodžio* 1995 metų ketvirtame numeryje išspausdinta tiek daug medžiagos apie "Plieną". Šie "Plieno" istorijai ir tradicijoms skirti straipsniai buvo labai naudingi, ruošiant vyrijos 65 metų sukakties minėjimą, kuris gana gerai pavyko. Dalyvavo 20 naujų plieniečių, keliolika veteranų, kitų organizacijų atstovai, universiteto rektorato ir senato nariai, profesūros atstovai.

Kauno technologijos universiteto laikraštyje *Studijų Aidai* Nr. 4, yra prof. A. Matukonio straipsnis apie šią sukaktį, o *Studijų Aida* Nr. 5 Vadybos fakulteto studentas Nerijus Druseika pateikia informaciją apie patį "Plieno" minėjimą ir apie JAV gyvenančio plieniečio inž. J.P. Nasvyčio įsteigtą K.T.U. studentų stipendijų fondą. Vilniaus laikraštyje *Diena* išspausdintas apie "Plieną" Ritos Bartkutės straipsnis. Visi straipsniai iliustruoti.

"Studijų Aidai"

Kauno technologijos universiteto laikraštis *Studijų Aidai* eina nuo 1950 metų. Dabartinė redaktorė Vaida Samuolytė. Spausdina KTU spaustuvi. Tiražas 1,000 egzempliorių.

Laikraštis studentams teikia visapusišką informaciją, yra populiarius skyriai: Meno voratinklis ir Literatūrinis kampas. Redaguojama prisitaikant prie studentiško gyvenimo.

Studijų Aida Nr. 4 paminėta prof. Prano Jodelės 125 metų gimimo sukaktis. Rašo prof. Julius Jodelė apie gyvenimo kelią, mokslinę veiklą, kaip redaktorių ir visuomenės švietėją, kuklų, taupų tolerantą, panaudojant ir prof. S. Kolupailos prisiminimus. KTU Silikatų technologijos katedros laboratorijos yra pavadintos prof. Prano Jodelės vardu.

Paminėtas tekstilės mokslo Lietuvoje pradininkas

Žurnale Mokslas ir Technika 1996 m. Nr. 3 prof. A. Matukonis savo straipsniu paminėjęs tekstilės mokslo Lietuvoje pradininką akademiką Juozą Indriūną, mirusį 1989 metais, jo šimtojo gimtadienio proga. Sukakties dieną KTU Dizaino ir technologijų fakultete įvyko iškilmingas minėjimas, kuriame pranešimus skaitė akademikas A. Žukauskas, fakulteto nariai doc. A. Vitkauskas ir prof. A. Matukonis. Bibliotekose surengtos prof. J. Indriūno darbų parodos. Jo atminimui skirtas konferencijos "Lietuvos mokslas ir pramonė" plenarinis posėdis.

Bendradarbiavimas su Latvijos universitetais

Rygos technikos universitetas suteikė garbės daktaro vardą Kauno technologijos universiteto prof. hab. dr. Algirdui Matukoniui. Lietuvos profesoriai su Rygos technikos universitetu bendradarbiauja - ypač disertacijų ruošimo ir gynimo srityje.

Lietuvoje plačiai paminėtas inž. Juozas Danys ir jo darbai

Be kita, atkreiptinas dėmesys į žurnalo *Statyba ir Architektūra* 1995 m. Nr. 2 doc. technikos mokslų dr. Algimanto Nako straipsnį "Juozas Danys - išžymus hidrotechnikas." Čia autorius ne tik aprašo apie inž. Juozą Danį-Daniliauską,

bet ir pateikia iliustracijų apie švyturių statybą Kanadoje ir Kanados pašto ženklų seriją su Juozo Danio projektuotais švyturiais. Taip pat apie Juozą Danį tokių straipsnių buvo *Lietuvos Aids* ir kitur.

“Lietuvos mokslas”

Lietuvos mokslų akademijos išleista 1995 metais nauja *Lietuvos mokslo*, III tomo, 6-ta knyga. Mus sudomina Amerikos lietuvių autorių S. Bačkaičio, J. Bilėno, K. Burbos, J. Danio, V. Jautoko, D. Šato ir J.S. Žmuidzino bendras apžvalginis straipsnis “Užsienio lietuvių įnašas į tikslųjų mokslų, inžinerijos ir architektūros pasaulinį progresą (psl. 18-33).

Šiame straipsnyje aprašyti devyni skyriai: Įžanga - J. Bilėnas, Technikos Žodis - K. Burba, Chemijos inžinieriai ir chemikai - D. Šatas, Elektros inžinieriai - V. Jautokas, Fizikai ir matematikai - J. Žmuidzinas, Mechanikos inžinieriai - J. Bilėnas, Statybos inžinieriai ir architektai - J. Danys, Lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumai ir Lietuvių enciklopedija - S. Bačkaitis. Taip pat pateiktos šio kolektyvinio straipsnio autorių nuotraukos ir jų biografijos.

Kaip J. Bilėnas įžangoje rašo, šio straipsnio tikslas yra supažindinti *Lietuvos mokslo* skaitytojus su užsienio lietuvių technologų darbais ir kiek jie yra prisidėję prie pasaulio mokslo ir technologijos pažangos. Apie jų darbus jau renkama medžiaga dešimtmečius, nuo 1962 metų, ir skelbiama *Technikos Žodyje*, Lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumų leidiniuose. Po visą pasaulį išsiblaškiusių lietuvių profesiniai laimėjimai būtų išsibarstę, jei užsienio lietuviai nebūtų įsteigę Pasaulio lietuvių inžinierių ir architektų sąjungos ir žurnalo *Technikos Žodis*.

Kaip matyti iš straipsnio skyrių pavadinimų, straipsnis yra labai platus. Jis bus tikrai naudingas tėvynėje gyvenantiems kolegoms. Šiuo kart tiktų patikslinti skyriuje

“Technikos Žodis”, kur aprašoma apie mūsų spaudą Vokietijoje 1946 metais (psl. 21).

Rašoma, kad 1946 metais pasirodė pirmas ir 1948 metais antras šapirografuotas žurnalo *Technikos pasaulis* numeriai. Iš tikrųjų pirmasis *Technikos pasaulio* numeris Würzburgėje išėjo ne šapirografu, bet rotatorium spausdintas. Gi antrasis *Technikos pasaulio* numeris 1948 metais buvo išspausdintas spaustuvėje Schweinfurte, didelio formato, 60 puslapių ir 2,000 tiražu (žr. *L.E.*, XXX tomas, 486 puslapis).

Rašant apie *Inžinieriaus kelią* pažymėta, kad *Inžinieriaus kelio* išleistas pirmas numeris šapirografu ir redaktoriumi buvo K. Krulikas. Iš tikrųjų *Inžinieriaus kelio* numeriai išleisti rotatorium ir pirmąjį numerį redagavo G. Lazauskas. O nuo antrojo numerio redagavo J.V. Daniliauskas (bet ne J. Dainauskas) ir B. Galinis (žr. *L.E.* IX tomas, 35 puslapis).

Šioje *Lietuvos mokslo* knygoje E. Gudavičius rašo apie Lietuvos pritaipimo prie Europos istorinę perspektyvą, Antanas Kudzys - Konstrukcijų avarijas ir patikimumą, Č. Vankelis - Lietuvos verslininkų santykius su rizikos grupėmis, Gintautas Grigas - Toliajį programavimo mokymą Lietuvoje, Vincas ir V.V. Lapinskai - Nematomos šviesos šešėlius, Stasys Vaitekūnas - Klaipėdos universiteta, V. Paulauskas - Neries upės panaudojimą laivybai, Elvyra Barauskienė ir Jonas Čerka - Jūrų laivų plaukiojimo saugumą, T. Bumblauskis - Lietuvos fitomasės struktūrą ir jos kaitą poledynmetyje, Daiva Kšanienė - Klaipėdos operos kelią. Pats knygos vyr. redaktorius Algimantas Liekis pateikia informaciją apie Mokslų akademiją sovietinių reformų metais (1953-1963).

Redakcijos adresas: Gedimino pr. 3, 21 kamb., 2600 Vilnius, Lietuva. Leidžia personalinė įmonė “Lietuvos mokslo” redakcija.

Lauksime daugiau tokių vertingų knygų.

TŽ

Kas tas failas?

Kas ta byla?

Stasys Zajankauskas, Kauno technologijos universitetas

Paimta iš žurnalo *Mokslas ir Technika*, 1995. nr. 9, p. 32

Angliškasis terminas *file* yra daugiareikšmis žodis. Jis įvardija ir dilde, ir (ko nors) giją ar siūlą, ir virbalą ar vielą dokumentams suverti (kad būtų palaikoma jų reikiama tvarka), ir aplanką, spintą, dėžę ar stalčių dokumentams (laiškams, laikraščiams, kortelėms, plokštelėms ar įrašams) tvarkingai laikyti; reiškia ir tokiu būdu laikomus pačius tokius rinkinius, taip pat sutvarkytą ko nors gretą, eilę, vorą ar rikiuotę. Taigi svarbiausieji šios sąvokos požymiai būtų tam tikros aibės, sankaupos ar rinkinio buvimas ir būtinai sisteminis jų sutvarkymas.

Kompiuterių reikaluose terminas *file* įvardija kur kas apibrėžtesnę sąvoką. Štai pirmaujančios pasaulyje kompiuterių programų kūrėjos- firmos "Microsoft" - leidyklos išleistas žodynas: "Microsoft Press computer dictionary: the comprehensive standart for business, school, library, and home" (1991 m.) teikia: "*file* - visas įvardytas informacijos rinkinys, toks kaip programa, programos panaudojamas duomenų rinkinys arba vartotojo sukurtas dokumentas; ir tai yra pagrindinis laikomasis (saugomasis) informacijos vienetasis..." Taigi tai būtinai įvardijama savitu vardu ir iš esmės būtinai įrašoma į pastoviąją atmintį. "Anglų-lietuvių MS-DOS terminų žodynėlis" (1991 m.) šį terminą apibrėžia trumpai, bet nedrūtai: "*file* - failas; įrašų seka, aibė".

Prieš dešimtmetį išleistoje verstinėje S. Lavrovo knygoje "Pagrindinės programavimo kalbų sąvokos ir konstrukcijos" (1985 m., vertėjas V. Tumasonis, redaktorė A. Palaimaitė) nuosekliai vartojamas terminas *teka* (pagal graikų žodį, reiškiantį saugyklą). Tačiau lengva suvokti, kad galimas ir lietuviškos kilmės žodis *teka*, galintis reikšti tėkmę ar tvarkingą seką. Ar nebūtų buvę galima tuo terminu tenkintis? (Kolegas skatinau jį vartoti, įrašiau į kai kuriuos metodinius leidinius. Deja, neprigijo.)

Kažkuriame naujame žodyne greta *failo* jau įrašytas ir naujažodis sinonimas *rinkmena*, viliantis, kad šis terminas su terminu *duomenų*

laikmena - informacijos laikymo (saugojimo) dirbiniu - sudarys tam tikrą sistemą. Manau, vargu būsiant čia tobulą sistemą. Terminas *laikmena*, be abejonės, prigis, nors jo orientuojamoji funkcija yra silpna, o gal net abejotina. Bet tarkim, kad *laikmena* - ne tai, kas laikoma, ne laikomasis vietas, o tai, kas ką nors laiko (saugo). Tada vėl abejotinai gretinant, *rinkmena* galėtų reikšti tik tai, kas ką nors renka, o reikėtų, kad reikštų rinkinį. Šiaip *rinkmena*, manyčiau, reiškia renkamąjį vienetą, o ne rinkinį.

Dabar jau bandoma diegti terminą *byla*, kurio pirmutinė reikšmė vis dėlto yra teisminė byla - teismo procesas. Štai vertame dėmesio "Informacijos terminų žodyne" (1993 m.) (toliau ITŽ) termino *byla* išvis nėra, o "dokumentų rinkinys kuriuo nors vienu klausimu" bei "aplangas su šiais dokumentais" įvardytas kaip *dosjė*. Beje, ne kitaip ir 10 metų senesniame "Mokslinės ir techninės informacijos terminų žodyne" (1983 m.) (toliau MTIŽ). Tam tikrame raštinės dokumentų rinkinyje (segtuve ar aplanke), vadinamame *byla*, dažniausiai susegama daug dokumentų, tuo tarpu sąvoka, kuri čia nagrinėjama, reiškia iš esmės vieną įvardytą dokumentą. Jokia byla čia neturima galvoje. Terminas *byla* toli gražu nėra tobulas, ir vėl verta pasvarstyti, ar nerastume kito galbūt tinkamesnio. (Dar žr. "Gimtoji kalba", 1995, Nr. 4, p. 21-22.

"Rusų-lietuvių kalbų politechnikos žodyne" (1984 m.) šios sąvokos nėra. "Rusų-lietuvių-anglų kalbų skaičiavimo technikos terminų žodynan" (1971 m.) anglicizmo *failas* dar neįsileista, teikiama: *file*-kartoteka, masyvas, pilnas rinkinys, stelažas, išorinė atmintis, susiuvimas, įsegimas, tvarkyti. (Nemanyčiau, kad visi šie atitikmenys yra tikslūs ir būtini.) "Matematikos terminų žodyne" (1994 m.) *file*-paketas. "Tarptautinių žodžių žodynas" (1985 m.) (toliau TŽŽ) gana tikslus: "*failas* [angl. *file*-(dokumentų) aplanas; kartoteka] - vienodos struktūros (? - St. Z.) ir vieno naudojimo būdo duomenų, susijusių su tam tikra tema arba problema, sankaupa, kuri duomenų apdorojimo procese traktuojama kaip viena visuma". Jau minėtas ITŽ be viso šito dar pabrėžia labai svarbų dalyką, kad tai "įrašai, išlaikyti laikmenoje", ko negali išreikšti net angliškasis kompiuterių technikos terminas *failas*.

Tiesioginis vertinys pagal TŽŽ būtų *aplangas*,

bet jis klaidinantis, nes jokio realaus aplanko čia nėra. Apibrėžimo sufleruojamas terminas **duomenų sandauga** būtų jau dvižodis ir labai nekonkrečios reikšmės.

Pavarčius ne vieną originalią anglišką kompiuterių technikos knygą, matyti, kad visuotinai sutariama, jog **"failą"** sudaro **"įrašai"**, o **"įrašą"** - (įrašo) **"laukai"** (kurie atitinka fizinius įrašo laukus tam tikroje laikmenoje).

Laukas - duomenų vienetas ar duomenų elementas - simbolių grupė, apibūdinti kurį nors vieną mažiausiąją prasminį duomenų sandą. Pavyzdžiui, tai galėtų būti pašto adreso "asmens laukas", "gatvės laukas" ar "miesto ir šalies laukas".

Įrašas - logiškai susijusių laukų rinkinys (grupė), sudarantis tam tikrą vieną visumą. Pavyzdžiui, tai galėtų būti vienas visas pašto adresas jų rinkinyje.

"Failas" - logiškai susijusių įrašų rinkinys (žr. Floyd N.A. Essentials of Information Processing, 1991). Pavyzdžiui, gali būti "adresų failas", kuriame įrašyta reikiami pašto adresai, bet gali būti ir "asmenų failai", ir "gatvių failai". Knygoje "Blissmer, R.H. Introducing Computers: Concepts, Systems and Applications, 1989-1990" apibrėžiama taip: **"file** - duomenų rinkinys iš įrašų ir laukų, laikomas (saugomas) kaip viena apdorojamoji visuma. Tai paprasčiausiai įvardijamasis organizuotas informacijos rinkinys".

Taip apibendrinant galima sakyti, kad norminamasis terminas turėtų reikšti visą atskirąją įvardijamąją programinių įrašų seką, laikomą (saugomą) išorinėje atmintyje (t.y. ne operatyviojoje atmintyje). Kitaip sakant, turėtų reikšti informacijos laikymo tam tikrose laikmenose vieneta - laikomąją vieneta, saugomąją vieneta, įrašomąją vieneta arba sisteminės sąrangos vieneta.

Labai verta pasvarstyti matematikos, aišių teorijos terminą **tvarkinys**, dabar reiškiantį tik visiškai arba iš dalies apibrėžtos sandaros eibę. Šis terminas pagal semantinę reikšmę būtų labai artimas terminui **failas**.

Atrodytų, kad labiausiai vertas dėmesio savarankiškas lietuviškas **failo** pakaitalas būtų patogiausiai tariamasis naujažodis **sauginys**, kuris reikštų saugomąją vieneta. Pasirodo, kad šis terminas jau

yra įrašytas minėtame ITŽ (dešimtmečiu anksčiau tai buvo saugojimo vienetas - žr. MTIŽ). Saugojimo vienetas, o dabar **sauginys** reiškia "vieną dokumentą arba kelis dokumentus, laikomus atskiru apskaitos vienetu saugykloje". Na, o jeigu laikmenoje?! Manychiau, kad esmė ta pati. Būtų terminas (duomenų) **sauginys**. Deja, iš ITŽ aiškiai matyti, kad per dešimtmetį nuostatos yra pakitusios, ir terminas **informacijos saugojimas** tapęs neteiktinu. Dabar reikia vartoti terminą **informacijos laikymas**!

Antra vertus, jeigu **saugykloje** saugomas vienetas yra **sauginys**, tai laikmenoje laikomas vienetas gali būti **laikiny** (arba **laikmuo**). Turėtume naują terminą (duomenų) **laikiny**, terminą (duomenų) **laikmena** ir net ne dviejų, o keturių terminų tam tikrą sistemą. Pagaliau dar rodytini **kaupinys**, **telkinys**.

Vokiškasis atitikmuo **Datel** tikriausiai reiškia duomeniją, duomenynę ar duomenyną. Galima būtų rinktis žodį **duomenynas**. Deja, jis ilgokas. Prancūziškasis atitikmuo **fichier**, reiškiantis kartoteką, nėra labai taiklus.

Taigi rinktis yra iš ko. Manychiau, kad ir **sauginys**, ir **tvarkinys** būtų gana tiksliai orientuojantys terminai. Jų reikšmės pakankamai abstrakčios, ir jie galėtų tikti dar ne vienu atveju.

Tinkamiausias būtų žodis, iš karto įvardijantis visas sąvokos prasminės šalies: kad tai yra atskiro programinio ar kompiuterinio dokumento įrašinis (įrašas), kuriam suteikiamas savitas vardas. Kaip minėta, to negali nė pats anliškasis failas! **Sauginys** tą netiesiogiai teiktų! O **tvarkinys** būtų tik tiksliausias vertinys, vartotinas bendriausiomis daugiareikšmio angliškojo žodžio reikšmėmis.

Yra įsikandusių tą **failą**. Vis dėlto manychiau, kad galima nutarti, ką derėtų vartoti bent jau greta **failo**. **Failas** nėra toks terminas, kaip antai **voltas**, **amperas**, **bitas**, **baitas**. Tai angliškas terminas, besibraunantis į lietuvių kalbą dėl mūsų tingumo, dėl abejingumo kalbai, dėl įskiepyto ir tebeskiepijamo nepilnavertiškumo komplekso.

Ačiū kalbininkui K. Gaiveniui, nuoširdžiai ir nepaprastai pagarbiai kito nuomonei padėjusiam šiuos siūlymus sukonkretinti, atmetant dar kai kuriuos kitus siūlytus pakaitalus. TŽ

PATIKSLINIMAS

Viktoras Dargis iš Toronto raštu pranešė, kad po nuotrauka T.Ž. nr. 4, 1995 m., p. 11, vietoj V. Kmitas turėjo būti Viktoras Dargis, todėl šią nuotrauką pakartojame su tikslu užrašu.

Pirmose lygumų slidinėjimo (Cross country) Lietuvos pirmenybėse, įvykusiose 1939 m. kovo 19 d. Kaune, Panemunėje, pirmosios vietos 4x6 km laimėtojai - Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Technikos fakulteto studentai. Iš kairės: Kristupas Daugirdas, Viktoras Dargis, Antanas Pacevičius ir Jurgutis.

TECHNIKOS ŽODIS
The Engineering Word
c/o A. Brazdžiūnas
7980 West 127th Street
Palos Park, IL 60464

32

BULK RATE
U.S. POSTAGE PAID
Chicago, Illinois
Permit No. 7652

Address Correction Requested

TO:

